

subotički dvojednik

Godina IV. ♦ Broj 65 ♦ 1. ožujka 1997. ♦ Cijena 2 dinara

„Ključevi grada“ subotičkim studentima

STUDENTI PROGLASILI SUBOTICU ZA GRAD!

Foto: József Pósz

U petak, 21. veljače, u amfiteatru subotičkog Otvorenog sveučilišta, u sklopu tribine Subotičkog studentskog protesta, gradonačelnik Subotice **József Kasza** uručio je predsjedniku Inicijativnog odbora SSP-a **Szilveszteru Drógu** odličje „Ključ grada“ kao priznanje lokalne samouprave subotičkim sveučilištarcima za četrdesetodnevni protest protiv izborne krađe, kojega su organizirali na subotičkim ulicama.

Unijeli ste radost i svjetlost u dosta maglovit politički život Subotice. Zeleni vam predati „Ključ grada“, jer ste to zaslužili. Ključ grada je tajna za zajednički život u Subotici, kojega su gradili Mađari, Srbi, Hrvati, Bunjevci, Crnogorci, Židovi... Taj ključ grada gradili su zajedničkim i posebnim kulturama, običajima i vjerama. Zahvaljujući toj tajni sačuvali smo mir u ove prošle godine, iako je bilo pokušaja da se dođe do rata. Ali, nas je stoljetna kolektivna solidarnost spasila. Uzmite ključ, tu tajnu našeg zajedničkog života i čuvajte je – rekao je Kasza.

Zahvaljujući se u ime nagrađenih **Larisa Inić**, glasnogovornica SSP-a, rekla je, iz vikend na „maloj pošalici“, da će im uručeno priznanje donijeti i malu nevolju sudbini da oni nemaju ni jednu prostoriju.

Osećam obavezu da istaknem da smo zajednički doprineli prvoj, nakr i simboličnoj, pobjedi demokratije nad političkim nasiljem posle izbornih krađa od 17. novembra 1996. godine. Ostajemo i nadalje u frontu borbe za ukidanje medijskog mraka u Srbiji, za autonomiju univerziteta, za ukidanje antidemokratije. (...) Formiraćemo uskoro Studentski parlament, nadstranački i demokratski, formirati udruženja koja će, kad god je u pitanju opstank demokratije u pitanju, izvoditi na ulice, a ne zaključavati u amfiteatre svoje članstvo – poručila je Larisa Inić.

Nakon održane tribine o problemu autonomije sveučilišta, na kojoj su govorili prof. dr. **Radoslav Borota**, mr. **Nenad Mirović**, iz Novog Sada, i prof. dr. **Stjepan Acin Sigulinski**, upriličena je posljednja protestna šetnja studenata i građana ulicama Subotice. Prije šetnje Larisa Inić je na Trgu slobode, uz odobravanje nekoliko stotina građana, simbolično dodijelila Subotici status grada, budući da je „pravno zaslužila“.

(t. ž.)

可心可花

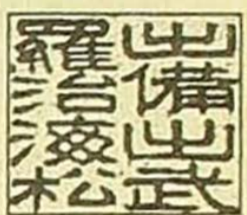

NIJE TOLIKO U CUIJETU
KOLIKO U NOSU:
MIRIS.

Moritake
(V. Devide)

世間無事

Izabran Izvršni odbor SO Subotice

Na trećoj redovitoj sjednici SO Subotice održanoj 25. veljače 1997. na osnovu prijedloga predsjednika IO Imre Kerna, odbornici su svoje povjerenje novoj lokalnoj vladi dali: **Rozálijji Csehák Korhecz** rodenoj 1938. u Čoki. Diplomirala je na Medicinskom fakultetu u Beogradu, a povjeren joj je resor dječje i socijalne zaštite. Resor zdravstva vodit će **dr. Rodoljub Đurić**, rođen 1946. u Valjevu. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu u Beogradu. O komunalnoj problematiki grada skrbit će **István Plesztovics**, rođen 1942. u Odžacima. Diplomirao je na Prirodno-matematičkom fakultetu u Sarajevu. Inženjer je kemije. Na unapređenju kulturnog stvaralaštva naše sredine poradit će **Zoltán Siflis** rođen 1952. u Subotici. Diplomirao na Višoj školi. Resor privrede povjeren je **Ivanu Vojniću Tuniću**. Rođen je 1953. god. u Žedniku diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Subotici.

Na istoj sjednici imenovani su i članovi radnih tijela SO Subotice.

r.

kut

Blaćenje

Blaćenje, na žalost, u nas nije strana pojava. Čak je zabrinjavajuće raširena. Prvo, blati tko koga stigne. Recimo, nepismeni ili polupismeni prosvjetne radnike. Drugo, blati se na različite, ali čovjeku neprilične, načine. Od psovki, do uvreda u „rukavicama“. Treće, blati se bez valjanog razloga. Jer, izgleda, blati se kod nas jednostavno mora. Možda radi pogrešno razumljenog zdravlja? Bilo je pljunuti čovjeka ili skupinu ljudi, pa bio netko prozvan za to ili ne. Narod smo koji se voli neukusno pačati i praviti se prozvanim suditi o svemu i svačemu.

Ali, blaćenje nas udaljava od normalnoga svijeta. I kao pojedince i kao organiziranu zajednicu.

Tomislav Žigmanov

Kako pomoći kazalištu?

S r u š i t i g a !

Uloga časopisa u formiranju kulturnog miliea jedne sredine i oblikovanje „kritičkog ukusa“ građana, te promoviranje novih ideja i novog i drugojačijeg „estetskog ugovora“ čovjeka sa samim sobom, drugima i prirodom je često bitniji, nego sama činjenica da časopis postoji i izlazi. Stoga on treba da je glasilo određene ideje, s utvrđenim estetskim pozicijama, te nužno mora stvarati „protivnike“ kako bi se kroz polemiku otvorili relevantni problemi vremena i inaugurirali prave vrijednosti i nje govala kritička svijest o lijevom.

Časopisi se mogu uređivati različito: časopis uređuje grupa ljudi sa zajedničkom idejom o onome što se želi postići. Potom, časopis može uređivati pojedinac, no on je uvijek dodatno i formalno opterećen postojanjem redakcije. I treći način jest po receptu korpe. Časopisi koji su nešto značili i ostavili trag bili su uređivani od strane skupina, po principu asocijacije asocijacija. Dobro je ako časopis uređuje i pojedinac profiliranog estetskog ukusa. Loše je ako se glasilo uređuje po principu korpe. No, nevolja nije u uređivačkoj koncepciji, problem se krije što mi nismo uspjeli odnjegovati i stvoriti široku čitalačku časopisnu publiku, koja bi s njim rasla. Tako da ni samo društvo ne daje veći značaj izlaženju ove vrste publikacija. Potom, kod nas su časopisi permanentno u krizi, finansijskoj, idejnoj, estetskoj ...

Akropoljski zabat

Povod za ove refleksije je naslovnica upravo izišlog novog broja časopisa „Rukovet“ broj 10,11, 12/1996 na 72 strana. Znači, 24 stranice po broju, (kao manja pisanka) i to bez kontinuiteta.

Nije ovo kritika, nego ukaz na odnos društva prema časopisima.

Vratimo se naslovnici, gdje se u koloru (prvi put u povijesti izlaženja „Rukoveti“) nalazi skica Istvána Hupka centralnog subotičkog trga, s tekstom „Gde je tu pozorište?“ Zanimljivo je kako umjetnik vidi ovaj trg (**vidjeti 8. stranicu „Žiga“**); znakovito da je i naslovna strana romana Boška Krstića „Kaštel Beringer“, uređena fotografijom

na kojoj umjetnik drugačije, „iščašeno“ iščitava Gradsku kuću). Na Hupkovoj skici trg je bez kazališta što upućuje da je on (trg) preopterećen suvišnim, da je zgužvan. Gradska kuća je zaklonjena, kao i pročelne fasade korza, pogled ne može disati. Hupko ingeniozno osjeća taj suvišak manjkavosti i kazališnu zgradu sklanja (ruši). On je po meni u pravu. Jer, bez kazališne zgrade na tome mjestu Subotica dobiva jedan europski trg s pogledom na „akropoljski zabat“ kao novi simbol grada.

Decentralizirati središte grada – rušenjem

Trg arhitektonski biva oblikovan postojećim objektima, i objekti organski, zglobno su povezani s prostorom. Herostratski predlažem da se zgrada kazališta ukloni, odnosno sruši, a da kao simbol grada ostanu korintski stubovi sa timpanom (zabatom).

Sada kada smo zgradu srušili, ne treba se rušenja plašiti, bar ne u mašti. I Nijemci su porušili Berlinski zid i svijet je progledao; postavlja se pitanje gdje graditi novo kazalište. Mjesto se nameće samo po sebi. Ono bi moglo biti podignuto u Drapšinovoj ulici na mjestu starog kupatila. Tako bi taj dio grada oživio, postao bi mali umjetnički centar, uz galerije, ateliere, kafiće... Sam grad bi dobio jednu širinu; oslobodio bi se centralizacije, protiv koje se inače borimo, istina na drugom planu; imali bismo trokut: Gradska kuća – sinagoga – nova zgrada kazališta. To je moj skroman doprinos, a poslije odlaska Ljubiše Ristića iz kazališta nadam se prijedlog bar vrijedan pažnje po pitanju kazališta.

Vratimo se početku, koncepcija uređivanja časopisa „Rukovet“ ima prepoznatljiv rukopis Boška Krstića; on se trudi i uspijeva naći sretnu sredinu između revije i časopisa. Samo, morao bi nastojati da časopis izlazi u kontinuitetu, kao mjesečnik. A naše uspavano školstvo s anakronom obligacijskom lektinom moralo bi u svoje planove unijeti određeni fond sati za praćenje časopisa.

„Rukovet“ se može kupiti kod Mirka.

(Vidi sliku na srednjoj, 8. strani „Žiga“.)

Vojislav Sekelj

IN MEMORIAM

Tibor Gajdoš Gotesmann

(1917 – 1997)

Rođen je 20. X 1917. u zanatlijskoj porodici, otac mu je bio Mikloš, majka Janka. U prvi razred osnovne škole polazi 1923. U gimnaziju se upisuje 1927. a posle završenog četvrtog razreda uči slovoslagački zanat, od 1931.

U struci je počeo da radi 1935. uskoro se uključuje u radnički pokret, postaje član SKOJ-a, suprotstavljajući se i tada nadolazećem fašizmu koji je odneo milione života. Tokom velike provale u subotičkoj partijskoj organizaciji 1936. biva uhapšen i osuđen na godinu i po robije.

Za vreme okupacije, nakon velike provale u leto 1941. kao aktivista Narodnooslobodilačkog pokreta, SKOJ-a i Partije, napušta Suboticu i u Budimpešti se sklanja u ilegalu, međutim, tokom 1942. je otkriven, izveden pred vojni sud i osuđen na dugogodišnju robiju. Tri godine robija u peštanskom zatvoru „Margitkürüt“ i segedinskom „Csillagu“.

U jesen 1944. beži iz zatvora i dolazi u Suboticu gde postaje jedan od istaknutijih rukovodilaca u strukturi nove vlasti, pri Gradskom i Okružnom odboru Jugoslovenskog narodnooslobodilačkog fronta, rukovodi Odeljenjem za agitaciju i propagandu.

Tokom 1947. pomoćnik je direktora štamparije „Zmaj“ u Novom Sadu. Nešto kasnije, 1950. direktor je Radio-Subotice, koja je tada bila u izgradnji, i tehnički urednik Izdavačkog preduzeća „Bratstvo-jedinstvo“ u Novom Sadu. U međuvremenu je, zbog neslaganja sa partijskom politikom oko otkupa u Subotici i drugih principijelnih pitanja vratio spomenicu 1941. i partijsku knjižicu. Nakon toga, s porodicom napušta Suboticu i odlazi u Izrael gde ostaje sedam godina.

U Jugoslaviju se vraća 1957.

Tibor Gajdoš Gotesmann tokom svog života objavljuje više knjiga iz različitih oblasti. Saradivao je sa brojnim časopisima i novinama. Svojim delom trajno je zadužio ovaj grad.

ŽIGA

1. ožujka 1997.

broj 65

Izdavač: HKC „Bunjevačko Kolo“

Adresa: Preradovićeveva 4

Tel/fax: 22-927

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog urednika:

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Lazar Merković, Ivan Rudinski,

Nela Skenderović, Dragan Vidaković

Korektor:

Mirko Kopunović

Tehnički urednik:

Ivan Hegediš

Priprema i prelom:

Jasmina Bačić

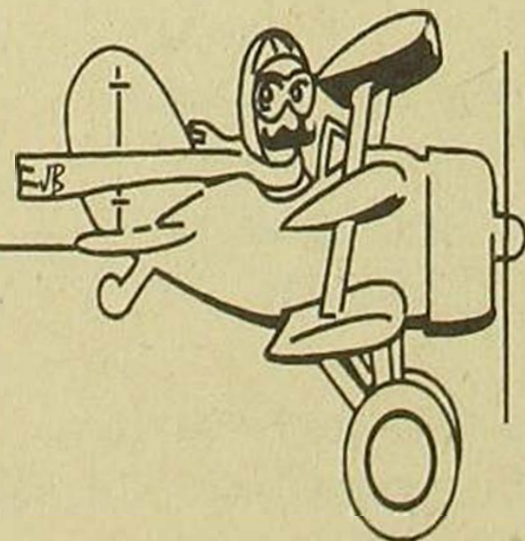
Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine.

ŽIGA

izlazi svake druge subote

Gemini - commerce
SUBOTICA, Lenjinov park 1/II, ☎ 51-093, 52-087
KANCELARIJSKI MATERIJAL I PRIBOR

AUTO - DELOVI
Audi
RENAULT
Rajić Dragutin
SUBOTICA, P. Drapšina 14 (24) 53-262

Novi ministar (manjinskih pravica) – stara pjesma

Šta da Vam kažem?

pučanj u prazno

U ovoj zemlji mnogi se igraju oružjem, a „igra“ raznim „kašikarama“, „heklerima“, „škorpionima“, „kalašnjikovima“ i drugim napravama načinjenim za uzivanje tuđih života, traje već godinama.

Družjem se igraju psihopate, nezrele djece, bolesnici, igraju se i oni kojima „mede“ i „zeke“ suviše komplikovane su stvari.

Igra se, umiru i namerno ili nenamerno ubijaju i one pored sebe.

Stradaju nevini.

Država štiti nevine. Uglavnom u teoriji. U praksi treba baciti pogled na svakodnevne vijesti koje su krime hronika gde stoji ko je kada bio „glavni prolaznik“ i ko je kada, bez ikakvog razloga i razloga uludo glavu izgubio.

Na „Radijalcu“ se skoro za svaki praznik pojavljuje na desetine rafala. Iz automatskog i poluautomatskog oružja. Svake godine, Nove godine, sa krova jedne spratnice odjekuju rafali dobri poznavaoči pešadijskog naoružanja (kao što je PAM-a, protivavionskog mitraljeza).

Što raznih „bazuka“, „zolja“, „osa“ i drugih naprava još nije zabeležen.

U jesen, kada svadbe uđu u „špic“ neretko se čuju pucnji ispred Gradske kuće ili crkvi u kojima se obavljaju venčanja. Čovek jednoglasno iziđe iz hrama, izvadi iza pojasa pištolj i puca rafal u nebo.

Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno. Policijske nikome ništa, naravno.

Milenko Popadić

Opasna zastranivanja

Nije više usamljena savezna ministrica za manjinske pravice. Dobila je republičkog kolegu s kojim u duetu nastavlja izvođenje starih pjesama iz turbo folk programa aktualne srbijanske vlasti, koji su poučeni iskustvom, -da je Subotica neiscrpan izvor kadrova spremnih za sve (i svašta); vlasti su imenovale našeg zemljaka, Ivana Sedlaka za ministra ljudskih i manjinskih (sitnozorskih) pravica. On se odmah dao na posao, dapače obrnutim redoslijedom. Umjesto da je proučio stvarno stanje (ako ga već ne poznaje), počeo je davati „subotičke izjave“ popularnoj suradnici najpopularnije novinske agencije „Tanjug“. Opetovao je evergreen o manjinskim pravicama kod nas, koje su iznad međunarodnih normi, pa smo se odmah blaženim osmjehom sjetili Ruande i sličnih loših primjera ljudskih prava, te smo sretni otišli na počinak i utonuli u dubok san zadovoljnih podanika Slobodana Miloševića, dok su nas brižno čuvala, sada već dva arkandela naših pravica.

Posebice su dobile napast radosti ovdašnji Mađari, kojima je proradila fantazija. Nadaju se i oni prestati biti manjinom, ako slijede Ivana Sedlaka, jer možda on ima i od Margite Savović većeg iskustva u promidžbi manjina u državotvorni narod, kao što će to uspjeti Bunjevcima ako raskinu sa hrvatskom prošlošću. Ali, ako u ovom grmu leži zajec, onda bi se i Mađari morali odreći svojega podrijetla, a što oni nerado čine. Radije bi se odrekli budućnosti koja nas čeka ako ovako nastavimo!

Dok slušamo staru ploču na kojoj preskače igla, pa se opetuje rečenica o enormnim manjinskim pravima, pomalo nam muti sreću dio ratoborne izjave „novokomponovanog“ ministra, prema kojemu je svakom Subotičaninu u interesu izdići se iznad politikanstva koji interese jednog dijela pučanstva stavlja iznad interesa drugih. Pa podučava općinsku samoupravu da svoje mišljenje, koje se razlikuje od republičke politike, mora izraziti u demokratskome duhu.

Iz ovoga nedvosmisleno vidimo da u Srbiji može postojati samo jedna, i to „republička“ politika, koja se ne gradi odozdo, i sve što se od toga razlikuje mora

se snishodljivo kretati prema gore, jednosmjernom ulicom demokracije!

Ministru, koji nasjeda provokativnom pitanju „Tanjugove“ suradnice, smeta „jednonacionalna dominantna“ općinska vlast. Da li je jednonacionalna (mađarska) ili „austro-ugarska“ (mađarsko-hrvatska) koalicija na „vlasti“ u općini, o tomu bi se dalo diskutirati. Jedno je tačno: ova „vlast“ je izabrana voljom biračkog tijela (uz neku razliku za ukradene glasove). Toliko spominjane međunarodne norme (koje su znatno ispod razine nekih pozitivnih primjera manjinskih autonomija i prava), izričito podržavaju osnutak manjinskih organizacija i partija! Pa se pitamo, zašto je problem igrati nacionalni sastav općinske samouprave koji približno odgovara nacionalnom sastavu pučanstva i njegovoj volji, koju je pokazala prilikom glasovanja? Važnije je način obnašanja dužnosti, a može se reći da općinska samouprava nije nanijela štetu državotvorcima, koji shodno brojnosti imaju manjinu u Skupštini općine. Verojatno bi pamtili takve primjere drskog ponašanja!!!

Novi ministar ima dostatno veliki arsenal prijetnji, pa s interesiranjem čekamo jesu li ostale još neke toljage? Upozorio je one koji hoće dobro da moraju naučiti minimum zajedničkih interesa!

Pokorno javljamo, od zajedničkih interesa nije ostalo nič! Niti možemo imati takve interese s nacionalsocijalističkom oligarhijom na vlasti, te samo sa njom se sukobljava općinska samouprava, s drugima – s kojima tu živimo – nekako uvijek možemo uskladiti interese!

Ako se pak radi o ideološkim razlikama i nametanju ideologije većine, moramo podsjetiti onoga tko pita i tko daje ovakve odgovore da nije više jednostranački sustav, pa shodno tomu, i u općinskoj samoupravi važi mišljenje većine!

– Ako ne možeš biti od pomoći ljudima, onda im bar skinu dio tereta s njihove grbače! Ovako glase (u slobodnome prijevodu) Zaratustrine riječi upućeni nekom lutajućem propovjedaču-spasitelju. Sjetili smo se tih riječi, slušajući novog izvođača stare pjesme u novom aranžmanu s prijetnjama.

István Valihora

Skupština Grada Beograda
Zoran Đinđić – Gradonačelnik

Poštovani gospodine Đinđiću!

Povodom Vašeg izbora za prvog opozicionog gradonačelnika Beograda, želim izraziti moje iskrene čestitke, sa nadom da će saradnja glavnog grada Republike Srbije, odnosno Jugoslavije i najsevernijeg opozicionog grada Republike, Subotice biti uspešna i dugotrajna.

Posebno Vam želim mnogo uspeha u predstojećim teškim vremenima u borbi sa predstavnicima „partije na vlasti“ i radikalne opozicije.

Znam, da u ovom trenutku ima mnogo bitnijih stvari od skidanja petokrake sa zgrade beogradske skupštine. Ipak mi je drago da ste sa tim simboličnim činom označili kraj jednog tmurnog perioda – što je Subotica već učinila pre, blizu, tri godine.

Subotica, 25. februara 1997. godine

Jožef Kasa
Gradonačelnik Subotice

Priopćenje za javnost

Dana 22. veljače 1997. godine održan je radni sastanak predstavnika hrvatskih institucija s područja Subotice: HKC „Bunjevačko kolo“, HKPD „Matija Gubec“, Institut „Ivan Antunović“, „Bunjevačka matica“, DU „Amor vincit“, mjesečnici „Zvonik“ i „Glas ravnice“, dvotjednik „Žig“ i DSHV.

Na ovom sastanku je donijeto nekoliko odluka s ciljem da potaknu objedinjeno djelovanje svih hrvatskih institucija iz sjeverne Bačke, vremenom i šireg područja, na međusobnom pomaganju i usklađivanju ostvarenja aktivnosti na društvenom području.

Na ovom sastanku je odlučeno:

– Do 14. ožujka svi sudionici će izraditi kalendar aktivnosti radi usklađivanja datuma održavanja i financijski plan, u kojem će iskazati prihode i njihove izvore i prema njima odrediti aktivnosti.

– Pokrenut ćemo oživotvorenje odluke SO da se na Radio-Subotici emitira program na hrvatskom jeziku. Ovo će pokrenuti odbornička grupa u SO, a i izravno ćemo se obratiti Radio-Subotici.

– Pristupit ćemo formiranju jedinstvenog informativnog centra za prijem, obradu i slanje informacija, kako bi javnost bila blagovremeno upoznata s aktivnostima ovih institucija.

– Do 14. ožujka će ove institucije odrediti predstavnike u radno tijelo, koje će raditi na ostvarenju donijetih odluka i između dva saziva rješavati tekuće probleme iz svoje nadležnosti.

Sazivač i predsjedavajući sjednice:

Bele Ivković,
Predsjednik HKC „Bunjevačko kolo“

Subotica, 25. 2. 1997.

Nakon 4 tjedna štrajka prosvjetnih radnika

Okončana obustava rada

Premda niti jedan od tri zahtjeva (utvrđivanje vrijednosti koeficijenta u visini od 60% prosječne plaće u privredi, poštivanje dinamičnog isplate i izmjena Zakona o štrajku i Zakona o radnim odnosima) prosvjetnih radnika nisu ispunjeni, sve je naime ostalo u formi obećanja uz razne (već viđenje) mahinacije „državnog sindikata“, Općinski štrajkački odbor donio je, nakon više od 4 tjedna obustave rada, u srijedu 26. veljače odluku „o prestanku potpune obustave rada u osnovnim srednjim školama općine Subotica“, a shodno dan ranije donijet odluci vanredne sjednice Republičkog odbora ovoga granskog sindikata.

„Ovom odlukom se ne osećamo poniženim i poraženim, jer smo obustavu rada prekinuli onda kada smo sami to odlučili, izdržavši sve pretnje i pritiske Vlade i Ministarstva prosvete Republike Srbije, kao i medijske kampanje državne televizije. Poraženi bismo bili da se nisu ujedinili, mesec dana istrajali, ignorisali naredbe Vlade i Ministarstva prosvete i time pokazali svoju snagu za sve buduće akcije. Nismo uplašili njihovih pretnji, već njihove nesposobnosti da organizuju nastavu u dogledno vreme putem nezakonitih radnih naloga (...) Stoga naša odluka vođenja, pre svega, interesom učenika, a po cenu neovarivanja naših zahteva u potpunosti“, stoji u obrazloženju za ovaj korak Strajkačkog odbora upućenom javnosti nakon sjednice. Nakon riječi zahvale za sve one koji su „opravdane socijalne zahtjeve“ prosvjetnih radnika razumjeli, te ih podržali, priopćenje se nastavlja porukom „Vladi i Ministarstvu prosvete: da se autoritet stiče predanom i poštenim radom, ličnim primerom i odricanjem, a ne proglašavanjem prosvjetnih radnika državnim neprijateljem. Ako smo zaista to, da treba sutra da državne neprijatelje pustite u učionice da obrazuju i vaspitavaju mlade generacije!“ pitaju se na kraju proglašenja subotički prosvjetni radnici.

(t.)

Demokratske snage koje se zalažu za stvarnu autonomiju Vojvodine u demokratskoj Srbiji i Jugoslaviji odlučile su da na principima ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja, koordiniraju svoje aktivnosti na osnovu zajedničkih stavova. U tom cilju formulisan je i potpisan

Predlog za promenu ustavnog položaja Vojvodine (II.)

2. Politički sadržaj autonomije

2.1 Poštujući savezni i republički ustav, Autonomna pokrajina bi donosila sopstveni konstitutivni akt (ustav, ustavni zakon, statut). Na osnovu tog akta, kao i na osnovu saveznog odnosno republičkog zakona (ako je to predviđeno saveznim ili republičkim ustavom) AP Vojvodina bi samostalnim zakonima regulisala sva pitanja u oblasti privrede, obrazovanja, penzionog i zdravstvenog osiguranja, kulture, informisanja i naročito u oblasti nacionalne ravnopravnosti i zaštite prava nacionalnih manjina. Izvršne funkcije AP Vojvodine bile bi, naravno, usklađene sa odredbama Ustava Srbije i Ustava Jugoslavije a utvrđene na osnovu konstitutivnog akta Pokrajine. Pri tom bi odgovornost izvršnih organa bila usmerena prvenstveno prema Skupštini Vojvodine. Saglasno demokratskoj tradiciji, nadležnosti u izvršavanju zakona i drugih propisa pretežno treba da budu u opštini, a više u Pokrajini nego u Republici. To ne isključuje i potrebu zadržavanja i određene kontrole od strane saveznih odnosno republičkih organa u skladu sa zakonom. Kao drugi nivo lokalne samouprave sa određenim ovlašćenjima koja bi im se prenela iz nadležnosti Pokrajine – formirale bi se zajednice opština, odnosno regioni (na pr. Srem, Banat, Bačka) radi efikasnijeg i ekonomičnijeg obavljanja poslova od zajedničkog interesa.

Autonomnost Vojvodine u domenu pravosuđa je prirodan i logičan nastavak njene zakonodavne autonomnosti, a zahtev za njom zasniiva se na istori-

jskim, ekonomskim, nacionalnim, kulturnim i drugim osobenostima Vojvodine kao i na tradiciji sudstva u Vojvodini.

Nezavisnost sudstva obezbedila bi se tako što bi izbor i razrešenje sudija bili povereni posebnom vanparlamentarnom telu sastavljenom od određenog broja narodnih poslanika, predstavnika stručnih i naučnih institucija i udruženja iz oblasti prava kao i drugih relevantnih nevladinih organizacija. Takvo rešenje bilo bi racionalno i za celu zemlju.

U AP Vojvodini bi se, pored postojećih opštinskih i okružnih sudova koji bi zadržali svoje sadašnje nadležnosti, formiralo i Odeljenje Vrhovnog suda Srbije u AP Vojvodini koje bi imalo sledeće nadležnosti:

– utvrđivanje načelnih stavova i načelna pravna mišljenja o pitanjima koja su od značaja za jedinstvenu primenu pokrajinskih propisa od strane sudova u AP Vojvodini,

– odlučivanje u upravnim sporovima protiv konačnih upravnih akata pokrajinskih organa,

– odlučivanje o ustavnim žalbama (o zahtevima za zaštitu sloboda i prava zajemčenih ustavom) ako su oni povređeni aktom organa u Pokrajini, a druga zaštita nije obezbeđena,

– odlučivanje u drugom stepenu o redovnim pravnim sredstvima protiv odluka okružnih sudova i privrednih sudova,

– rešavanje sukoba nadležnosti između sudova u Pokrajini.

Vrhovni sud Srbije, pored svojih nadležnosti od teresa za sudovanje u Republici bio bi nadležan

– utvrđuje načelne stavove i načelna pravna mišljenja o pitanjima koja su od značaja za jedinstvenu primenu propisa (zakona) koji se primenjuju u celoj Republici,

– odlučuje u trećem stepenu o redovnim pravnim sredstvima protiv odluka Odeljenja Vrhovnog suda u Vojvodini, kada je to zakonom predviđeno,

– odlučuje o vanrednim pravnim sredstvima izdatim protiv odluka sudova u Pokrajini,

– rešava sukob nadležnosti između sudova u Pokrajini i Republici.

2.2 S obzirom na istorijske i etničke karakteristike Vojvodine najviše odgovara princip nacionalne ravnopravnosti. Sa stanovišta konstituisanja Vojvodine u autonomnu pokrajinu to pravo znači, pre svega, pravo svih nacionalnosti u Vojvodini bez obzira na njihovu brojnost – na aktivno učešće u političkom životu, u konstituisanju, vršenju kontroli vlasti. Zato bi se u Skupštini AP Vojvodine ustanovilo Veće nacionalnosti sastavljeno od jednakog broja predstavnika onih nacionalnosti koje u strukturi stanovništva čine više od 0,5%. U pitanju su oblasti informisanja, obrazovanja, kulture i drugih relevantnih oblasti nauke i drugim oblastima značajnim za ostvarivanje kolektivnih nacionalnih prava ovo Veće bilo bi ravnopravno sa Većem građana.

(nastavak u narednom broju)

VI. ciklus Agore

O građanskoj neposlušnosti i javnom mnijenju

Veća i četvrta tema šestoga ciklusa subotičke „Agore“, neformalnog parlamenta građana, bile su posvećene dvama različitim pitanjima. Prva je, s naslovom „Građanska neposlušnost“, održana 15. veljače, a na njoj su govorili **Larisa Inić**, glasnogovornica Studentskog protesta u Subotici, odvjetnik i savezni zastupnik SVM-a **Józsa László**, i **Milan Podunavac**, politolog. Inićeva je, govoreći iz perspektive iskustava subotičkog Studentskog protesta, naglasila da je manifestirana građanska neposlušnost zbog izbornih razmjena sjeme buduće demokracije. Józsa je, pak, istaknuo da je razlog na neposlušnost nekodificirano pravo budući da „nema pravnog sistema koji dopušta građansku neposlušnost“. Zato oni koji se odluče za takvu „avanaturu“ moraju računati i na određeni rizik, u smislu da će možda biti kažnjeni. Politolog Podunavac ocijenio je na početku da je građanska neposlušnost jedna od vrline demokratske političke kulture. U središtu je ove vrline građanska hrabrost da se suprotstavi i odupre odlukama pravnog i političkog poretka određene zemlje, jer taj poredak, po njihovom mišljenju, narušava pravičnost. Ispoljavanje neposlušnosti je uvijek javno, a karakterizira ga nenasilje. To znači da je odlučivanje od straha pretpostavka uživanja slobode, zaključio

je Podunavac.

O rezultatima petog istraživanja političkog javnog mnijenja građana subotičke općine, koje je sprovedeno u veljači ove godine u okviru programa „Toribos“ Otvorenog sveučilišta, govorili su članovi istraživačkog tima **Ljubomir Đorđević** i

Dušan Torbica, sociolozi, te **dr. Boško Kovačević**, politolog, tjedan dana kasnije, 22. veljače. Metodom sistematskog slučajnog izbora načinjen je uzorak od 526 Subotičana, što čini 0,5% ukupne populacije, tj. svaki je 200-ti punoljetni građanin subotičke općine njome obuhvaćen. Oni su odgovarali na 17 pitanja iz političke i socijalno-ekonomske problematike. Dobiveni rezultati, koje prenosimo iz njihovog NewsLettera, kod „prosječnog“ Subotičana pokazuju slijedeće: nema definiran stav prema podjeli vlasti u lokalnoj zajednici; podržava da se ne tiska novac bez pokrića; smatra da treba uspostaviti odnose s međunarodnom zajednicom radi pokretanja privrede; ima i dalje ambivalentan odnos prema svojinskoj transformaciji; podržava demonstracije u Beogradu i drugim gradovima Srbije; prati ali ne vjeruje režimskim medijima i prati i vjeruje u informacije stranih radio i TV postaja; ne može osigurati egzistenciju iz redovnih primanja; elementarne troškove života pokriva prekovremenim radom, švercom i prihodima sa zemlje; nema povjerenja ni u jednog političara iz SRJ, ni iz lokalne sredine; i nema povjerenja u institucije sistema (lokalne i državne) koje djeluju u lokalnoj zajednici.

(t. ž.)

Modernizacija, tradicionalizam i autoritarnost

Drama navikavanja na demokraciju

U organizaciji Otvorenog sveučilišta u petak i subotu, 14. i 15. veljače, održan je Okrugli stol na temu „Modernizacijom protiv tradicionalizma i autoritarnosti“ na kojoj je sudjelovalo desetak sveučilišnih profesora i predstavnika

ovjernih organizacija iz Jugoslavije, poznatih široj javnosti po svojoj zalaganju za demokratske promjene i kritičkom stavu prema društvenih i političkih događaja i procesa u nas.

Jedan od uvodničara prvog dana, **prof. dr. Mikloš Biro**, sociolog iz Novog Sada, govorio je o nekim rezultatima svoga istraživanja „Obrazovanje, autoritarnost i odnos prema demokraciji“, u kojima je istaknuo da je važno obrazovati narod za demokraciju, budući da je obrazovanje jedan od preduvjeta njezinog zaživljavanja. Isto tako nije manje bitan preduvjet i stupanj ekonomskog razvoja, jer je on „u linearnoj koleraciji sa stupnjem postignute demokratizacije“. U Srbiji, po popisu iz 1991., 47% stanovnika ima manje od 8 razreda osnovne škole, 24% osnovnu, 24,5% srednju, dok je samo 5,7% stanovnika s višom i visokom stručnom spremom. Usporedba sa zemljama s razvijenom demokracijom, koje imaju 95% stanovništva sa srednjom školom a 30% populacije upisuje u visokom školstvu, kazuje da je kod nas autoritarnost daleko izraženiji fenomen, jer on stoji u izravnom odnosu spram prosječne obrazovane stanovništva. Istraživanje Biroa je obuhvatilo 570 ispitanika (10% populacije), a rezultate je ocijenio kao „šokantne“. Biro je rekao puno više raditi putem obrazovanja ljudi i, da tako kažem, promicati demokratskih vrednosti i načela“, zaključio je Biro. **Dr. Miladin Životić**, profesor filozofije, replicirao je Birou stavom da se putem edukacije problem samo zatvara, te istaknuo da se proces demokratizacije odvija u suodnošenju između političkog sistema građanskog društva i da na taj proces više utječu strukturalne promjene društva.

Drugi uvodničar, **dr. Milenko Perović**, također filozof, rekao je izlaganje pitanjem da li je kod nas na djelu tradicionalizam kao svjetonazor, koji se kroz korpus prenosivih ideja odnosi prema onom što je prošlo. „Ovdje je dominantni svijest onaj u prevlasti ideja prošlog nad idejama budućnosti i budućnosti. Temelji se u strahu od istorijskog vremena, koji donosi duboku neizvjesnost“ rekao je Perović i, citirajući Hegelove paradigme odnosa svijesti roba i gospodara, kazao da ta topska svijest u nas nije samu sebe izborila kao svijest, i da se na ovim prosotrima još „nije rodila ličnost“. U odnosu spram prošlog, uspostavila se preovlađujuća

mitologija historijske nemoći kao pseudo moći, što je potkrijepio s nekoliko primjera iz povijesti, a „ono bez čega se ne može krenuti naprijed jest totalna i radikalna reinterpretacija vlastite prošlosti, koja mora postati opšta svojina naroda“, zaključio je Perović.

Ukazujući na ambivalentnost teme o kojoj se govori, filozof **Milorad Belančić** je rekao da postoji tradicionalizam koji pledira i na demokratske vrijednosti, čega je primjer „tradicija demokratskog ponašanja“. Kod nas se događa, po njegovom mišljenju, „drama navikavanja sa silama lošeg tradicionalizma i demokratskog koda“, a ključni je problem u autoritarnosti protiv kojega se moramo boriti različitim načinima i sredstvima. Slijedeći ove ideje, Miladin Životić je ustvrdio da mi zapravo živimo u jednom antitradicionalnom društvu, ili društvu simulacije tradicionalnosti, te je pozdravio zalaganja za „ispitivanje zaborava“ i utvrđivanja činjenične odgovornosti različitih krivica za učinjeno zlo.

„Jedna od pretpostavki za demokratski život jeste i to da se stvari označe pravim imenom“, rekao je **prof. dr. Čedomir Čupić** s beogradskog Fakulteta političkih znanosti, a mi se već dulje nalazimo u permanentnoj krizi kao načinu odvijanja života. Posljednje djelovanje Srpske pravoslavne crkve u odnosu prema protestu studenata i građana zbog izbornih krađa on je, obzirom na dosadašnje djelovanje SPC, ocijenio kao pokajničko, dok je **Božidar Jakšić** je ukazao na „veliku negativnu ulogu SPC“ u dosadašnjim tragičnim događajima, te naglasio da će se svatko morati suočiti s činjenicom odgovornosti za vlastite postupke.

Negativnu ulogu u procesu naše „tranzicije“ odigralo je i obrazovanje, mišljenja je bio **dr. Dragan Koković**, sociolog iz Novog Sada. Po njemu, ono je čak i potpuno zakazalo, jer nije spremno dočekalo sve izazove koji su se u proteklim društvenim previranjima pred njim pojavili. Za **prof. dr. Miloša Marjanovića**, također sociologa iz Novog Sada, ključno je pitanje u procesu transformacije našeg društva izgradnja novih političkih, ali demokratskih institucija i ustanova. Na skupu su još sudjelovali i **dr. Obrad Savić**, filozof iz Beograda, i **dr. Jovan Komšić**, politolog iz Novog Sada.

(t. ž.)

NEPOTIZAM I PRODAVANJE MAGLE

Nakon dobivanja titule akademik razgovorali smo u Baji s Antom Sekulićem, koga subotičkoj javnosti ne treba posebno predstavljati. Veliki je broj tema, a od sugovornika malo je tko pozvaniji o tome dati kvalitetniji sud. Stoga u uvodu i ne duljimo.

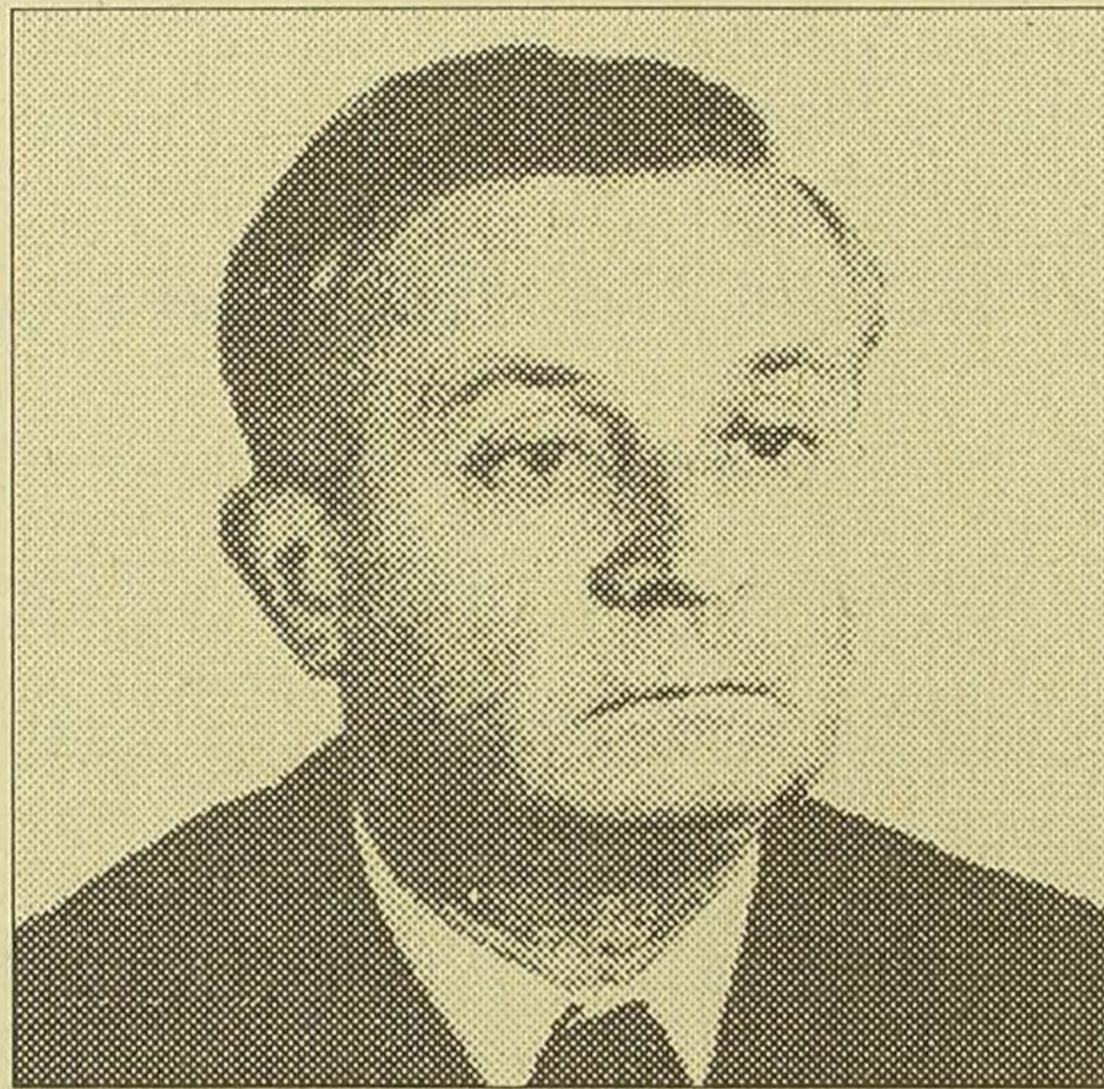
Jedan ste od najboljih poznavatelja povijesti bačkih Hrvata. Kako je po Vašoj ocjeni trenutačno stanje glede problema istraživanja naše povijesti?

A. S.: Hvala na priznanju da poznajem povijest bačkih Hrvata, premda ne znam jesam li najpozvaniji odgovoriti kakvo je sada stanje, ali ću pokušati nanizati nekoliko misli u svezi s tim. Činjenica je da su bački Hrvati počeli ulaziti u sklopove hrvatske znanstvene misli između 50-ih i 60-ih godina kada smo pokušali u tadašnjim glasilima i u okvirima tadašnjih mogućnosti proturiti pomanji svoj rad. To je rezultiralo time što se počelo ozbiljnije misliti o potrebi da hrvatski narod i hrvatska znanstvena javnost stekne ne samo dojmove nego i vlastite prosudbe o našem kulturnom stvaralaštvu.

Problemi izučavanja povijesti

Glede izučavanja povijesti bilo je pokušaja, pri čemu mislim na djelo Ivana Kujundžića „Izvori za proučavanje bunjevačko-šokačke povijesti“, koja nije bila uporabiva, kompletirana, kritički zrela da bi mogla poslužiti znanstvenicima radi šire, dublje, svestranije obrade povijesti naše etničke skupine. Nakon 70-ih godina izišla su tri djela, koja su se približila onome što zovemo znanstvenom prosudbom. Istaknuo bih najprije „Bunjevačko-šokačku bibliografiju“ Ivana Kujundžića, koja je bila nepotpuna, o čemu sam imamo neke svoje pripomene, ali je i danas to djelo značajno budući je do 1965. skupilo sve podatke relevantne za povijest bačkih Hrvata. Sljedeće godine izišla je moja knjiga „Književnost bačkih Hrvata“, koja je na oko 400 stranica pokušala predstaviti što je to što mi zovemo svojom književnošću i što je to što Hrvatska mora zvati svojim dijelom književnosti. Na kraju, tu su i dvije knjige Geze Kikića, „Antologija bunjevačke poezije“ i „Antologija bunjevačke proze“, koje su unijele zabunu diobom Bunjevaca od Šokaca. Mi smo ostali iznenađeni da se takav naziv stavio, tim više što književnici Stipa Bešlin, Beato Bukinac, Ante Jakšić itd. nisu uključeni u njih. Nama se pojavio problem: kako to da nas se razlučuje, jer smo čitav kulturni, obrazovni rad temeljili na tome da od 1918. ne bude plemenske diobe, nego da smo monolitna cjelina koja nastupa prema vani kao bački Hrvati, homogeni i brojčano jači u otporu prema presizanjima. Bilo je i radova prije ovih. Recimo, danas se zaboravlja da su u „Hrvatskoj enciklopediji“ natuknice bile vrlo dobro obrađene; da je

jedan Albe Šokčić vrlo temeljito obradio povijest, dakako bolje nego Petar Pekić; da je Matija Evetović dao veoma solidne prikaze pojedinih pisaca, onih koji su obuhvaćeni u pet svezaka; da su i drugi hrvatski književnici dali veoma dobre manje priloge. Kad uzmete u cijelosti, od 1918. do sedamdesetih godina, bilo je amaterskih pokušaja, ali kako je stasao mladi kadar, koji je prošao kroz hrvatske škole, pa kasnije i kroz hrvatska sveučilišta, jačalo je stručno znanje, osposobljavali su se ljudi... Čini mi se da još ovdje moramo reći i istaknuti i to da su svi bili vezani jednim divnim zajedništvom: učiniti što je moguće više za svoj narod, za svoj kraj, osjetit ga, uključit ga u cjelinu hrvatskog narodnog bića. S druge strane, u pojedinim našim kulturnim društvima njegovao se folklor. Znam da ćete mi reći da kad jedan narod pribjegne folklornim osvježenjima ili folklornim sjećanjima, da je to onda dokaz

Ante Sekulić:

Bojim se da je u strukturama vlasti blokiran dostup pouzdanih informacija

kako pomalo nestaju. Međutim, u našem slučaju to treba drugačije, po mome sudu, shvatiti. Morali smo svijetu pokazati tko smo. Mi smo kroz folklor, dakle kroz naša prela, kola, naše nošnje, kroz našu svilu, češljanje, „šlingovanje“ itd., morali pokazati kako smo mi dio uljuđenog svijeta i kako mi s onim drugima koji su nam došli kao novi gospodari nemamo baš ništa zajedničkog. U tom oživljavanju folklor, istakli su se neki radovi, recimo Mare Đorđević Malagurski, koja je iz svoje ugledne kuće iz djetinjstva ponijela svijest o ljepoti i značenju naše nošnje, premda se danas ne možemo složiti s nekim njenim prosudbama. Zatim, Kata Prčić koja se trsila osvjeliti one običaje koje je na gradskoj periferiji doživjela, ali nije znala salašarske običaje. Onda su došle naše vezilje i slamarke o kojima, meni je to tako silno žao, nitko ne zna. One su okupljale naše djevojke i učile ih plesti. Jednom bi trebalo, bojim se da danas takvih ljudi više nema, otkriti te žene ako ih još ima i inkorporirati

u etnografsko-etnološko proučavanje. Što se tiče novinarstva, publicistike, mislim da je toliko toga rečeno. Imali smo iznimno bogatu publicistiku, nekoliko časopisa i novina, istina po onom pravilu da su jedni drugima konkurirali, ali su svi služili jednoj svrsi, bili ljevičarski ili desničarski, da pomognu, oplemene, potaknu svoj narod. Shvaćanja su bila različita, borba je ponekad bila i neuljudna, ali je to ipak bilo zajedništvo. Pokazalo se to u trenutku kad su Mađžari ušli kao osvajači u Bačku – svi su se zajednički našli u otporu protivu porobljavanja. Zajednički su se našli čak i poslije kad je trebalo podnijeti i velike žrtve, ne samo kod Batine, nego kad je trebalo recimo i u kukuruzima diverzantskim akcijama potvrditi otpor protiv zavojevača. Ta naša glasila odigrala su veliku i značajnu ulogu. Možda je to bilo razlogom da je 1945. subotička uprava bila hrvatska, da su glasila bila hrvatska, tu je i Hrvatsko narodno kazalište... Dakle, sve je nosilo taj predznak hrvatstva. Zaključak bi iz ovog mog epskog razmišljanja bio sljedeći: razdoblje između 1918. i 1945. moramo, po mom dubokom uvjerenju, ocijeniti kao puninu hrvatskog narodnog preporoda među bačkim Hrvatima, započetog s Ivanom Antunovićem i Ambrozijem Šarčevićem, a okončanog na žalost prvim procesima nakon 1945.

Naš narod, osobito mladi, premalo zna o vlastitoj povijesti. Može li se ova praznina nadomjestiti nekim kratkim, popularnim prikazom naše povijesti?

A. S.: Slažem se najprije s Vama i to moje slaganje je bolno. Nevjerojatno je koliko naši mladi slabo poznaju svoju, ako već ne povijest matičnog naroda u cjelini, regionalnu povijest. Kad dođu naši sveučilištarci u Zagreb, ne znaju odgovoriti na neka krupna pitanja, recimo o jednom Rajiću; o Kujundžiću da ne govorimo jer je bio obilježen poslije 1945. To nepoznavanje povijesti ne tiče se samo sadašnjosti nego nepoznavanja uopće naših ishodišta kretanja tijekom povijesti. Naime, hrvatski narod na području između Dunava i Tise niotkuda nije doselio, on nije ni raseljena ni naseljena skupina. On se ondje zatekao. Trebat će još puno da utvrdimo točno vrijeme i kretanje u one dane. Ali već sada s poptunom sigurnošću možemo govoriti da su naše ljude na bačkom području zatekla ugarska plemena, koja su jamačno kristijanizirani od starosjedišlacima jer su ondje zatekli crkvenu hijerarhiju. Bač je bio sjedište nadbiskupije pri Kaloče, a da ne govorimo o Šrijemu. Vidite mene zanima jedno pitanje na koje nitko nije odgovorio, a to je: jesu li Ćiril i Metod djelovali u Bačkoj. Ako su išli u Moravsku morali su prijeći preko naših krajeva, pa je nevjerojatno da gorljivi misionari usput ne održe poneku pouku. S druge strane, kada se oblikovala ugarska država, ugarski povjesničari točno znaju da ugarska plemena nisu ušla u naseljene gradove. K.

...nadi, stanovali su pod šatorima gotovo
... stoljeća i onda su tek ulazili u naselja
... su nosila, nećemo reći hrvatska, ali u
...vatom slučaju slavenska imena. To gov-
... s jednim dubokim uvjerenjem s
...brom na moja istraživanja. Jačanjem feu-
...alima, zamjenom darovima različitih feu-
...alnih gospodara, preseljavalo se stanov-
...šo. To miješanje u feudalnom društvu
...ilje prvo naseljavanje onih koji nisu bili
...s jedioci, ali ne naseljavanje na prazno,
...ep naseljavanje da se osvježi i ojača
...arisko žiteljstvo. Već od XIV. stoljeća
...olze te skupine, zatim će slijediti u XV. S
...ima su došle nove doselidbe. Turci su
...dili sa sobom, jer im je trebalo opet iz gospo-
...arinih razloga, da obrađuju zemlju. I na
...arai, ono što se kod nas često uzima kao
...edno meritorno, a to je, navodno, da se
...ođ. dogodila ta velika seoba. Znae, teško
...da i onda s 5.000 duša, koliko je zabilježeno,
...bila naseljena čitava Bačka. To je goto-
...o. vjerojatno. Rado ponavljam u svojim
...advima još jednu istinu. Teško je pov-
...erovati da su bosanski franjevci bili toliko
...aini da su odvodili svijet u nepoznato.
...Ov tim više što već u XIII. stoljeću imamo
...amstane u Baču i Baji, koji su pripadali
...osi Srebrenoj pod upravom naše redo-
...hžve. Trebalo bi to istražiti i veoma
...ažo, možda načinom turističkih plakata
...bi bavijesti, tiskati ne 300-400 nego
...asutama i dijeliti ih. Što može Hrvatska?
...Naalost, u nas postoji Institut za suvre-
...ne u hrvatsku povijest koji nije obradio ni
...edu temu iz Podunavlja, pri čemu mislim
...na levu obalu Dunava. To bi bilo potreb-
...o. Još nešto: što se to događalo između
...191. do naših dana. Iako sam rekao da smo
...zmeđu 1918. i 1945. doista načinili velike
...omke, od 1945. do 1990. teško smo
...pročitili, ono što držim da nismo morali i
...to ne priliči ljudima i ljudskom dosto-
...ansvu.

**U posljednje se vrijeme u SR
Jugoslaviji aktualizira, i poteže pitanje o
poreklu Bunjevaca. Što Vi mislite o tome?**

A. S.: To dolazi iz sfere ideologije i
polike, jer ozbiljni znanstvenici ne mogu
potpisivati takve izjave. Političari naručuju,
nećemo spominjati imena ovoga ili onoga,
plaćuju ih a onaj tko nije bački Hrvat, a to
znači onaj koji nema uvjerenja i povijesnu
pauštaju u svojoj svijesti o svojoj pripadnos-
tne narodu, njemu je i tako svejedno,
za rega je irelevantno tko, gdje i što piše.

**Što se tiče političkog rada, nikada
nism mislio da bačke hrvate treba
razdvajati, mrziti, etiketirati...**

Glavno je da dobije novac. Ove godine
obilju pseudoznanstvenošću, pa nije čudo
to javljaju i različita razmišljanja tko su
bački Hrvati. Vješto se razlučuju u one
nare skupine, Bunjevci i Šokci, dijeli se,
bjebe mržnja i svada. Ali, ako mirno
proete kroz naša naselja, ako mirno
provite obitelji, onda ćete vidjeti da su
obići zajednički: nema bunjevačkih ili
uvaskih materica, nema bunjevačkih ili
hrvatskih „oca“, nema hrvatskog ili bunje-
vačkog Božića. To je jedno. Ali, jedno i uto-

liko što to nije srpsko. Nisu nikada
Bunjevci bili „Srbi katoličke vere“, kako su
to kazali. I znate, dok Vama govorim kako
Bunjevci nisu „Srbi katoličke vere“, u
meni se buni sve ono što me ponizuje, što
me se proglašava onim čime ja nisam. Meni
nikad nije palo na um, a vjerujem ni jed-
nom koji se bavi znanošću i proučavanjem
i stjecanjem istine, da proglasim bilo kojeg
Srbina Hrvatom.

Prodaja magle

**Više ste puta kritički govorili o
vodstvu DSHV-a, osobito o Beli
Tonkoviću. Što je srž Vaših primjedbi?**

A. S.: Htio bih ovdje razlučiti dvije
stvari. Što se tiče osobe g. Bele Tonkovića
nisam pozvan o tome suditi. Najprije,
nisam liječnik, niti sam se posebno bavio
psihologijom. Osobno s njim nikada nisam
prozborio nijednu tvrdu riječ. Ne mogu mu
ni dati ni oduzeti karizmu koju on nema, a
to je sposobnost komuniciranja s ljudima i
sposobnost prihvaćanja istine kakva god
ona jest. Ali, kao čovjeka smetalo me što on
s onom izobrazbom i odgojem koji je tre-
bao primiti nije imao sluha za druge ljude i
za razumijevanje i prihvaćanje istine.
Moram priznati da se i ja isto tako osjećam
odgovornim što je on predvoditelj bačkih
Hrvata. Pogriješili smo u onom trenutku
kad smo mislili da će on biti najprikladniji
s obzirom na njegovu izobrazbu, znanje
jezika... na sve ono što nam se činilo da bi
ipak moglo biti pozitivno. Prema tome, u
izboru svi snosimo odgovornost. Što se tiče
političkog rada, nikad nisam mislio da
bačke Hrvate treba razdvajati, mrziti,
etiketirati... Vjerovao sam da svi bački
Hrvati imaju mjesta u DSHV-u bez obzira
kojoj stranci pripadali, jer je on zamišljen
kao savez. Ja, Vi ćete me ili Vaši čitatelji
ispraviti, nisam do danas našao razrađen
sustav rada ili, kako se to kaže, ne vidim
planskog, smišljenog rada. Smetalo me je
da se na Hrvatskoj televiziji servira kako
smo riješili najkrupnija pitanja, škole, kako
je u nas sve dobro, krivi su doduše Srbi, ali
mi već krećemo naprijed. I danas me boli
što je čitav taj svijet slušao, a prodavala mu
se magla. Iznenadila me je i nemarnost. U
Zagrebu smo slušali nepouzdanu podatke
koliko nas ima. Jednom nas je bilo 160.000,
drugi puta 120.000, treći puta... iz usta istog
govornika. Pa ako je već trebalo biti lider,
onda je barem trebalo znati s koliko ljudi
operiram i radim. Zatim, neznanstven je i
neutemljen rad bio utoliko što nije bilo
socioloških i povijesno-znanstvenih analiza, te
kulturološke osmišljenosti. Dopuštam, i to
priznajem, da sam možda bio neupućen.
Ali i ja smijem postaviti jedno pitanje: je li
moguće da kulturni djelatnik ili pred-
voditelj hrvatskog društvenog života u
Bačkoj dođe u Zagreb i da se ne javlja?
Drugo, boli me nepotizam. Ne bih htio
raščinjavati... Hrvatski narod u Bačkoj
nema pravo da na njegovoj grbači drugi
grade svoju sreću, a da zapuštaju taj narod.
Mislim da znate kako su se ubacivale osobe
i to u vrlo unosne diplomatske službe. Isto
me boli: je li moguće da se u svim nacrtima
ugovora između Hrvatske i Jugoslavije ni u
jednom dokumentu bačka Hrvatska ne

spominje? Je li moguće da predvoditelj
hrvatskog naroda u Bačkoj o tome ne zna ni
jednu riječ kazati? Nemojte vjerovati meni,
nego pokušajte pročitati ugovore. Je li
moguće da se nije tražila nikakva potpora
za zastupništvom, ako se već govori o reci-
procitetu? I ono što me zbunjuje: o kakvom
je to reciprocitetu riječ. Moramo biti svjes-
ni da smo mi ne samo konstitutivni narod,
nego da smo danas brojčano daleko jači
nego srpska skupina u Hrvatskoj. To je
činjenica i s njom se valjalo računati. Osim
toga, nikad nisam čuo, ali se ograđujem
možda do mene nije doprlo ili sam propus-
tio, da se aktualiziralo pitanje autonomije

Hrvatski narod u Bačkoj nema pravo da na njegovoj grbači drugi grade svoju sreću

Vojvodine. Kosovo je isposlovalo svoje, ali
na području između Dunava i Tise pa čak i
Srijema stvari bi drukčije krenule da je
imao tko i snage i volje i razumijevanja za
taj problem. Ne znam hoćete li se složiti sa
mnom, ali sad kad su izbori prošli tako
kako su prošli, treba imati muške snage
priznati poraz i pridonijeti obnovi, te pre-
pustiti drugima da idu naprijed. Još nešto
osobito me boli: nemar prema sveučilištar-
cima. Odgoj sveučilištaraca ne može biti
prčija jednog čovjeka. Ne može se novčana
potpora dijeliti prema ovome ili onome... I
što se obećaje tim mladim sveučilištarcima
kad svrše školovanje? Ako ih šaljemo u
Zagreb, što ćemo im dati kad se vrate u
jednu, barem se tako kaže, vrlo neraspo-
loženu sredinu prema Hrvatima? To bi tre-
balo zakonski regulirati s državom. Dvije
države partnerice moraju to pitanje raščisti-
ti, a ako nisu, to znači da nitko nije poticao.
Tako bismo mogli nizati... Ali, jedno Vas
molim, nemojte zaboraviti bačke Hrvate
kao narod, kao cjelinu, i nemojte dopustiti
da vas razjedinjuju. Pokušajte, ako je
moguće, da u jednom zagrljaju, pa makar
bio i tijesan, da se ide naprijed. Nitko nama
ništa neće dati, ako mi sami to ne izborimo.
A za borbu treba i sposobnosti i volje i,
najvažnije, trebamo znati što hoćemo bor-
bom!

**Je li makar i s dijelom ovih problema
upoznata javnost u Hrvatskoj?**

A. S.: Pokušava se sve učiniti da hrvatska
javnost bude upoznata. Međutim, bojim se
da je u strukturama vlasti blokiran dostup
pouzdanih informacija. I ovo što govorim
ne mora biti pouzdana informacija za
mnoge, ali ona mora potaknuti naša određena
ministarstva da razmisle o tome, da učine ono
što je moguće, a nikako da se na Hrvatskom
radiju proziva na odgovornost i ističe
podobnost ili nepodobnost onih koji ne
pristaju uz DSHV. Ako je DSHV izgubio
izbore, a jeste izgubio, a u Subotici živi
barem između 40 i 50.000 Hrvata, onda
moramo priznati da nešto nije u redu, da ta
stranka nema pristaša, ako je to stranka jer
ja nisam htio da to ikada bude stranka,
onda bi trebalo možda steći snage i među
bačkim Hrvatima i prodrijeti s istinom i s
molbom da matična zemlja osluškuje, prih-
vati istinu o nama.

Tomislav Žigmanov

Novi trobroj „Rukoveti“ pita: „Gde je subotičko pozorište?“

Odgovaraju: Viktorija Aladžić, Gordana Prčić Vujnović, Živka Radulović Ražnatović, Radoslav Lazić, Milanka Berberović, Josip Buljovčić, Mihály Virág, Milovan Miković.

Ostali suradnici sa specifičnim prilogama: Rafael Alberti, Manuel Fernandez, Montesinos, Pablo Neruda, Ljubica Ristovski, Mika Valtari, Branko Lazičić, Ottó Tolnai, Robert Tilly, Radomir Rajković, Mirko Grlica, Ljubica Prčić, Olga Kovačev Ninkov, Isidora Jarić, Radomir Babin.

(Pročitaj tekst na stranici 2.)

Uloga medija u kreiranju svijesti

Jabuka razdora

Ovo stoljeće već je nazvano stoljećem informacija. Veliki dio planete nezamisliv je bez masovnih komunikacija. Ogroman broj informacija svakodnevno zapljuskuje naša čula i zaokuplja naše misli. Najveći dio te aktivnosti lišen je smisla i predstavlja sredstvo za ubijanje dosade. Industrija zabave, sa svojim stereotipovima i bez ikakvih poruka, stalno jača na uštrb umjetničkih projekata.

Ovo je situacija u kojoj se nadvikuju oni što nemaju što reći. Potpuno kompatibilno s ovim je i informiranje. U najvećem dijelu „informacija“, odražavaju se predrasude i nesposobnost da se problem sagleda u cijelosti, i iz toga proizilaze podjele na svoju i tuđu; tj. dobru i lošu silu koje se bore. Ovi su razlozi doveli do toga da su ljudi sve manje otvoreni prema realnosti, a sve češće imaju izgrađen kritički stav prema nečemu što nikad nisu probali ali što su čuli na TV ili radiju nešto o tome, premda se ne mogu sjetiti točno što.

Stoga i izražavanje mišljenja biva svedeno na zauzimanje za neku od strana, bez pokušaja objedinjavanja njihovih pozitivnih aspekata. U umovima ljudi sve manje postoji ovozemaljski svijet, a sve više iskonstruirani svijet lažne realnosti u kom se svakoj pojavi ili događaju dodjeljuje ceduljica: pozitivan, negativan, ratnohuškački, kukavički, nezaslužan, ničim opravdan, profašistički, rušilački itd. Biblijska poruka nemoj suditi da ti ne bi bilo suđeno je izvjetrila, baš kao i ona istočnjačka: budi uistinu vječan, iznad svih suprotnosti.

Jabuku razdora je u svakom trenutku moguće ispljunuti.

Nikola Perušić

Naš izbor

MOST MIRABEAU

Sous le pont Mirabeau coule la Seine

Ispod mosta Mirabeau teče Sena
Tu ljubav nam
Prošla je kao pjena
Radost stizaše bol bje sjena njena
Dođi noći kucaj sate
Prolaze dani čekam na te

S rukom u ruci s licem o lice smo stali
A dotle pod
Mostom naših ruku mali
Vječnih pogleda umorni hrle vali
Dođi noći kucaj sate
Prolaze dani čekam na te

Odlazi ljubav ko ova voda duboka
I ljubav nam
Što život je spora toka
A kako je nada žestoka
Dođi noći kucaj sate
Prolaze dani čekam na te

Proći će dani i tjedni poput trenu
I prošli čas
I ljubav sve je ko pjena
Ispod mosta Mirabeau teče Sena
Dođi noći kucaj sate
Prolaze dani čekam na te

Guillaume Apollinaire

Krležijana

Protiv

„kolektivne kasarne“

Čovjek treba da se oslobodi svojih historijskih tromosti, i čovjek treba da se razvije do onog stepena svijesti kada će, ponijet interesima zajednice, slobodno pristati da nestane u društvenom pojmu višeg reda, ali ne u bezobličnoj masi paklenog pekmeza poznatog pod simbolom „kolektivne kasarne“.

Miroslav Krleža, 1942.

N i j e š a l a

S obzirom da iz pouzdanih izvora saznajemo da će se natpis „Mušterije koje misle da su naš konobari neotesani treba da vide šefa“ pojaviti u većini subotičkih restorana, šefovima sala pret opasnost da postanu najvideniji građani Subotice

ZANIMLJIVA MATEMATIKA:

Originalni problem „Žiga“

Iz sljedećeg niza znakova:

1 2 3 4 5 6 8 9 0

izdvojite isti znak koji će, u igri udvoje i više suigrača sa istim zadatkom, svi igrači bez dogovora izdvojiti.

Marko Kljajić: „Slankamen kroz povijest“

Izdavačko društvo „Hrid“, Petrovaradin, 1996.

Izdavačko društvo „Hrid“, nedavno je objavilo knjigu petrovaradinskog župnika Marka Kljajića, „Slankamen kroz povijest“.

Težište knjige je na novijoj povijesti koja slijedi nakon prikaza Slankamena od prošlog doba do današnjih dana. S obzirom da je Crkva imala značajnu ulogu u životu Slankamena, preplitanje društvenog, kulturnog i crkvenog života prikazano je u knjizi u cjelovitosti.

Knjigu osvježavaju fotografije, kao i indeks rođenih prema maticama krštenih od 151. do 1845, te popis prezimena u Starom Slankamenu 1974. Značaj duhovnih djela i njihovih pomoćnika, kao bitnih sudionika novije povijesti, obuhvaćen je u posljednjem na kraju knjige.

(n. s.)

Broj „Žiga“ izašao je uz potporu Fonda za otvoreno društvo.

Održan drugi sastanak pravnikâ

Predsjednici Okružnog, Opštinskog i Gradskog suda, te okružni, i opštinski pravni tužilac, kao i starešine Opštinskog suda za prekršaje i sekretar Skupštine Opštine i predsjednik opštinske organizacije advokata Subotice, priredili su sastanak pravnikâ.

Sastanak pravnikâ svečano je otvorio i dobro pozdravio gospodin Joža Laslo, predsjednik Opštinske organizacije advokata, koji je u kraćem govoru istakao da pravni balovi treba da postanu deo naše tradicije, koja je nakon Drugog svjetskog rata u našem gradu skoro prekinuta.

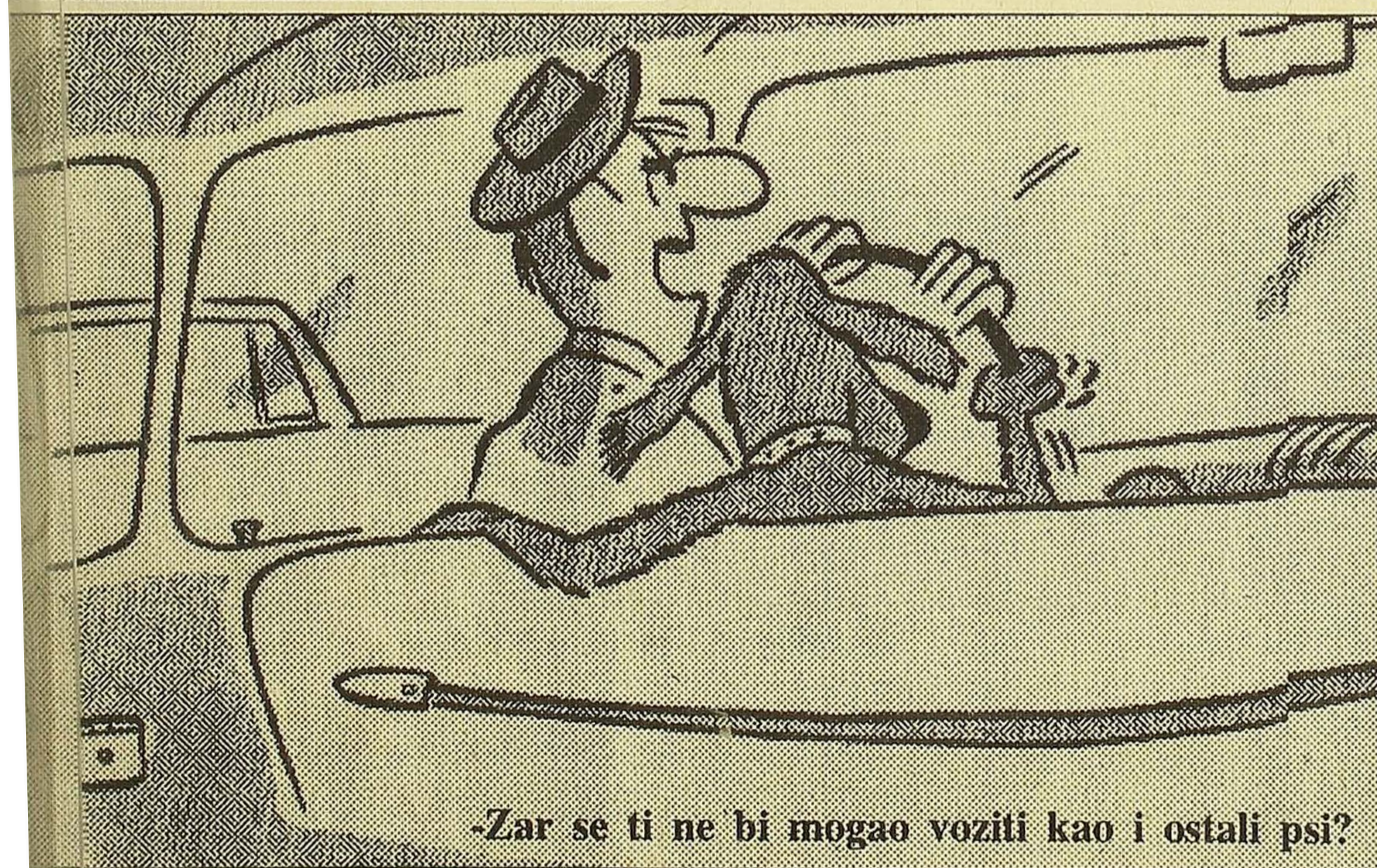
Sastanak je priređen u velikoj dvorani Opštine „D. Nepker“, 21. februara. Goste je pozvao orkestar „Nostalgija“.

(g. b.)

Aforizmi

- Obećali su nam raj. Za sada su nam iz raja donijeli batinu.
- Dobro smo mi prošli! Sada živimo loša vremena.
- Došli smo do krunskog svjedoka. Što to vrijedi kada nismo kraljevina.
- Veći dio naroda je prolupao. To se najbolje vidi u 19,30 sati.
- Izdao sam zemlju. Sad je ore tuđa ruka.
- Političaru na zalasku karijere najbolje od ruke ide pranje ruku.
- Za partiju nije problem ako u sebi ima više struja. Bitno je da su sve istosmjeme.
- Narod se nikada ne vara. Drugo je pitanje ako je riječ o nacionalnim manjinama.
- Nude nam više pravaca za izlazak iz krize. Problem je što su svi krivi.
- Vlast ne samo što sluša narod nego ga i prisluškuje.

Dužo Rurje

Papirni novac

Prvi tiskani novac pojavio se u Kini u XIII. stoljeću, a rađen je na svili. Tek mnogo kasnije Evropa dobija papirni novac. Početkom XVIII. stoljeća u Francuskoj su u opticaju velike količine asignata, preteča današnjih banknota. To prvo masovno izdanje papirnog novca pokazalo se kao špekulativno, posao bankara John Law de Lauristona je propao, banka je bankrotirala, a Law je pobjegao u inozemstvo.

Papirne novčanice osvajaju svijet. One imaju veliku prednost nad kovanim novcem, omogućuju transakcije svih obima; nošenje i čuvanje velikih suma nije više problem. Ipak, ovaj sistem krije veliku opasnost koja se do sada u mnogo slučajeva izrazila, a to je inflacija. Papir nema suštinsku vrijednost kao zlato ili srebro, tiskanje nije skupo i to omogućuje izdavaocu da emituje serije bez pokrića.

Tiskanje nije bilo ograničeno samo na papir, kao podloga služe i drugi materijali: koža (u Švedskoj u prvoj polovici XVIII. stoljeća), kora od drveta i drugo, a u posljednje vrijeme sve se više pokušava s plastičnim materijalima kao moguća zamjena za papir.

Prvi papirni novac na prostorima bivše Jugoslavije potiče iz perioda mađarske revolucije 1848. Srbi u Vojvodini tiskaju u Karlovcu iste godine asignate od 1, 5 i 10 forinti (spominje se postojanje asignata od 50 forinti). Te novčanice su poznate kao „Karlovački asignati“.

Otrpili u isto vrijeme, vjerojatno zbog nedostatka novca u opticaju, papirni novac emitiraju hrvatski gradovi na teritoriju Ugarske: Sisak, Virovitica, Bakar, Rijeka, a u Sloveniji Ljubljana.

U Srbiji prva emisija novčanica potiče iz 1876. Tiskani su apoeni od 1, 5, 10, 50 i 100 dinara, ali ta serija nije nikada puštena u opticaj. Tek po sticanju nezavisnosti, i pošto je postala kraljevina, Srbija pušta u promet papirni novac (1884.). Izdavačka aktivnost Srbije na ovom polju bila je veoma bogata i trajala je sve do nastanka Jugoslavije.

Crna Gora je izdala svoje prve novčanice 1912. i to šest vrijednosti: 1, 2, 5, 10, 50, i 100 perpera, a 1914. izdala je dvije emisije. Dalju djelatnost prekinuo je Prvi svjetski rat. Međutim, okupacijske vlasti izdale su jednu emisiju novčanica za okupirano područje.

Naš papirni novac veoma je raznovrstan i vrlo zanimljiv za skupljanje.

Ante Zomborčević

beleznike **FREON** * * *
 918 vi. Gabrić Grgo
 Nikole Kujundžića 10
 stan: Pazinska 11 (22-455)

MIKI da sve teče kako treba
 samostalna vodoinstalaterska radnja
Šarčević Miroslav vodoinstalater
 Primamo sve radove na vodovodnim instalacijama kao i održavanje istih... po zahtevu stranke od 8,00-16,00 časova
 kancelarija: Tel: 024/ 31-598 Matke Vukovića 4 24000 Subotica

ELEKTRO-MIX
 INSTALACIJE EL. UREĐAJI APARATI ZA DOMAĆINSTVO
 Tel: 024 / 35-174
 Sonje Marinković 31

PLAST PRINT
ŠTAMPARIJA Preradovićeva 6

Sa slikama i knjigom u gostima

Zbližavanje sa Somborcima

Likovni odjel Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, koji se predstavio zajedničkom izložbom slika svoja 25 člana, i mr. Slaven Bačić, koji je govorio o svojoj knjizi „Povelje...“, bili su gosti Kulturno-umjetničkom društvu „Vladimir Nazor“ u Somboru u subotu 22. veljače. Pozdravljajući ih u ime domaćina Alojzije Firanj, predsjednik KUD „Vladimir Nazor“, izrazio je riječima radosti zahvalnost gostima za priredan kulturni ugodaj, te najavio češće održavanje ovakvih kulturnih susreta u cilju upoznavanja i zbližavanja kulturnih djelatnika i stvaralaca ova dva Društva. Osamdesetak nazočnih i zadovoljnih Somboraca potvrdilo je da su ovakvi oblici suradnje danas itekako potrebni. (Ij. k.)

IMENIK ROCKA

The „Jethro Tull“ – jedan od najrenomiranijih i najslavnijih sastava britanskog progresivnog rocka koji je osnovan 1967. u postavi: Ian Anderson (vokal, akustična gitara, mandolina, flauta i usna harmonika), Mick Abrahams (gitara), Clive Runker (bubnjevi), i Glenn

Cornick (bas-gitara). Sastav je u to vreme bio jedan od najvećih uzdanica tzv. „drugog talasa britanskog bluesa“ („Fleetwood Mac“, „Ten Years After“, „Taste“, „Free“, „Savoy Brown“, „Cichen Shack“, „Climax Blues Band“, i drugi), i najviše zahvaljujući tadašnjem lideru grupe, gitaristi Micku Abrahamsu, svojim sjajnim nastupom na „Jazz & Blues“ festivalu u Windsoru osvajaju publiku i kritičare na prepad. Njihov debi album je u istom tonu: briljantna fuzija jazz-a i bluesa. No, Anderson od 1969. preuzima stvari u svoje ruke i sastav praktično postaje njegov prateći bend, više nag-

injući ka etno-muzičkoj tradiciji britanskog, saksonskog, keltskog i germanskog folka i nasleđa. Anderson je često menjao postave i muzičare, ali je gitarista koji je već na drugom albumu grupe zamenio Abrahamsa, koji je u međuvremenu formirao sopstveni (odlični jazz-blues) sastav „Bloodwyn Pig“ (a kasnije i „Mick Abrahams Band“), Martin Barre (električna, akustična gitara, i flauta), ostao je s Andersonom do 1994. kada Anderson raspušta jednu od najvećih britanskih rock-grupa, i počinje solo-karijeru.

Probrana diskografija:

- This Was (1968)
- Stand Up (1969)
- Benefit (1971)
- Aqualung (1971)
- Thick as a Brick (1972)
- War Child (1974)
- A Minstrel in the Gallery (1975)
- Live/Bursting Out (dvostruki, koncertni, 1978)
- Unplugged Live (koncertni, 1994)

Sa Londonskom filharmonijom:

- Classic Case (1985)
- Anderson samostalno:
- Walk into Night (1983)
- „Bloodwyn Pig“:
- Ahead Rings Out (1969)
- Getting to this (1970)
- „Mick Abrahams Band“:
- A Musical Evening with Mick Abrahams (1971)
- At Least (1972)

Abrahams - solo:

- Learning to Play Guitar with Mick Abrahams (1975)

Robert G. Tilly

„Sleepers“

(SPAVACI; distributerski naziv: OSVETNICI)

Scenario i režija: Barry Levinson – Glavne uloge: Kevin Bacon, Robert de Niro, Brad Pitt – 1996.

Narodska epika

Medu filmovima koji će se najviše spominjati kod ovogodišnje dodele Oskara naročitu pažnju privlači „Sleepers“. To je, koliko zbog epskog karaktera samog filma, toliko i zbog izuzetnih glumačkih ostvarenja krema holivudskih glumaca.

Reditelj Barry Levinson (1942.) ovim filmom vratio se među vodeće filmske autore. Započevši karijeru tek sa 40 godina efektom refleksijom na mladost 60-tih godina u filmu „Dinner“ (1982.) on je vrhunac dostigao neočekivano brzo, već 1988. filmom „Rain Man“. Sledeće godine Levinson je snimio slavnu antiratno-humanističku opservaciju „Good Morning Vietnam“. Devedesete su mu donele nekoliko neuspešnih projekata („Avalon“, „Bugsy Siegel“, „Jimmy Hollywood“) i tek 1994. on se oporavio sa aktualističkom dramatikom M. Chrichtona u filmu „Disclosure“. Uspešne Levinsonove filmove odlikuje i promocija vrhunskih glumaca, neobično važna u industrijskom sistemu filmske proizvodnje. U njegovim filmovima dokazivali su se Mickey Rourke, Dustin Hoffman, Tom Cruise, Robin Williams i Demie Moore.

„Sleepers“ su adaptacija romana što ga svrstava u intelektualno atraktivne filmove. Reč je o romanu Lorenza Carcaterra epske prirode. Sam pisac je učesnik dramske radnje i narator. Njegov ispovedni ton filmu daje nit neposrednosti i istinitosti. „Sleepers“ je ulični naziv za odrasle koji su kao deca bili u maloletničkom zatvoru. Veoma složen zaplet započinje urbanom idiličnim detinjstvom iseljeničke dece u gusto naseljenom Brooklynu. Napredovanje četvorice dečaka u mreži lokalne bosa biva naglo prekinuto nesrećnim ubistvom koje počinje njihovim odlaskom u zatvor, gde preživljavaju traumu koja će obeležiti čitav njihov život. Potonja osveta centralni je motiv filma, i kao sam čin i kao najveće iskušenje njihovom prijateljstvu. O epskoj širini priče najbolje svedoči to što važnijih likova koji se međusobno prepliću ima čak 13.

Levinson je odlično uradio i scenario i režiju. Odlučivši se za usporeni tempo on je olakšao praćenje složenog zapleta velikog broja likova i njihovo pojedinačno razvijanje. U režiji on se poigrao sa filmskim nasleđem i očekivanjima gledalaca. Scene urbanog detinjstva s početka filma direktni su nastavak američke tradicije prikazivanja urbanog uličnog života, od L. Roya, Hustona i Walsha, do Skorsezea i Spikea Leeja. Njegov sasvim neočekivano smenjuju zatvorski film, u toku kojeg Levinson prefinjenom stilizacijom prikazao traumu koju pokreće ceo film. A zatim ponovo neočekivano film prelazi u sudski film, koji ostaje do kraja. Levinson lako vodi film oblikujući ga celim trajanjem na način koji uvažava gledaoca i jednom ne napuštajući diskurzivni stil toliko važan za široku popularnost filma.

Svaki od tri glavna dela filma ima glumca koji ga obeležava. U prvom delu to je Robert de Niro, u drugom Kevin Bacon, a u trećem Dustin Hoffman i Brad Pitt. Veštini prepričavanja Levinson je učinio da svaki od ovih glumaca može biti i glavni junak filma, iako sama priča za to nudi samo četvoro prijatelja.

Bez ikakvih dilema „Sleepersi“ će osvojiti mnoštvo nominacija za Oskara i mnoštvo gledalaca. U njemu su sadržani motivi jednog iskrenog narodsko-epskog osećanja života: neopustnost mladosti, arhetipski mudrac, nedokučivost zla, čast i osveta, prijateljstvo i drugarska ljubav kao istinski pouzdani prijatelji kroz život. Sa estetsko-teorijskog stanovišta „Sleepers“ nemaju gotovo nikakav značaj. Ali to je vrhunsko delo moderne kinematografske umetnosti i kao takvo dragoceno svedočanstvo o jednom vremenu i dobu i svetu. Za široku publiku to je film koji će gledati i neprijatelji sa istinskim zadovoljstvom.

Pera Marčević

remijera

„Ode Bolto na ogled“

odjel za dramu HKC „Bunjevačko
premijerno će izvesti komediju u tri
na **Matije Poljakovića** „Ode Bolto na
“. Predstavu je režirao **Josip Bajić**,
moemo je pogledati 3. i 5. ožujka od 19
ti velikoj sali Népköra.

Drugi pišu

o slobodnim gradovima

Slaven Bačić:

**Polje slobodnih kraljevskih gradova
Novog Sada, Sombora i Subotice“**
Izdavanje autora, Subotica 1995.

olnosti novembarskih izbora u
rbiji i pobjeda demokratskih snaga
ok 40 gradova, uključujući i najveće i
najznačajnije, htele su da oživi iskonska
deja slobodnog grada, prisutna u istoriji
ivulacije još od antičkog Polisa a u frag-
mentima i odranije. Strategija kojom slo-
bodni gradovi, praksom samouprave zrače
emoratičnošću na okolna područja i na
ruštu u celini, potrebne su još mnoge
opće. U jednu od takvih potpora može
a se svrsta i knjiga Slavena Bačića o
oveama slobodnih kraljevskih gradova
Novog Sada, Sombora i Subotice, po-
elja o njima kraljica Marija Terezija ovim
gradovima dodeljuje pravo na samoupra-
vu. Uredni prikaz originalnog teksta po-
eljena latinskom sa prevodom na srp-
ko-hrvatski, dopunjen je brojnim ko-
mentima autora inače magistra pravnih
nauk o mnogim danas relevantnim
opelima povelje. Izdavanje knjige u
već 100 primeraka samo svedoči o
škouma sa kojima se susreću dobro-
meneni autori koji žele da javnosti ukažu
na važne aspekte prošlosti i svaki-
tstnije dok se milionski tiraži rasipaju
u bezvredna ili nebulozna pisanija u
razbodoržanja partijske države.

M. P.

„Republika“ br. 157

Osnovan**Nemački narodni savez Subotice**

Skupština Nemačkog narodnog saveza (Deutscher Volksverband)
Subotice, održana je 18. 1. 1997.

Osnovni ciljevi Saveza su: očuvanje nacionalnog identiteta, negovanje
nemačkog maternjeg jezika, kulture i tradicije. Pored toga, Savez će biti mesto
druženje te obezbeđivanje humanitarne pomoći za ugrožene članove.

Savez je otvoren za sve bez, obzira na versku, nacionalnu ili strukturalnu
pripadnost. Samim tim Savez je nepolitička, vanpartijska i nezavisna organi-
zacija. Članovi Saveza dužni su da se suprostavljaju svim vidovima rasne,
nacionalne ili verske netrpeljivosti.

Kao deo planiranih aktivnosti Savez će svake subote organizovati od 15,30
do 18 sati kurseve nemačkog jezika za sve zainteresovane građane. Predviđena
su i predavanja, prigodne izložbe, zajedničke proslave Božića, Uskrsa i druge kul-
turne manifestacije.

Rad Saveza odvijaće se u prostorijama „Nepkera“.

U Osnivačkoj skupštini izabrano je rukovodstvo Nemačkog narodnog
saveza. Predsednika tajnim glasanjem izabran je **Rudolf Vajs**.

Pojmom do građanina

Žarko Paunović:**„Mali pojmovnik civilnog društva“**

NIP „In-press Beograd, 1996.

Svaki građanin je nužno čovjek, ali svaki čovjek nije građanin. Ovo hipotetičko
polazište možda omogućuje da se počnemo oslobađati pogubne obmane jeftine i
lažne proizvodnje stvarnosti. Nakon rušenja Berlinskog zida i društveno-političkih
promjena u zemljama realnog socijalizma na jezičnom planu mi ovdje doslovce živimo u
Babilonskoj kuli. Okruženi smo proizvodnjom stvarnosti.

Na ovim prostorima sve naše nevolje počinju totalnom zbrkom pojmova, kako po
sadržaju tako i po obujmu, pa isti pojam za sugovornike ima različita, pa i oprečna značenja,
i to se ne završava na pukoj terminološkoj zbrci u smislu „Hajde da siđemo i da im pome-
tamo jezik, da ne razumiju jedni druge“ već totalnim urušavanjem svih vrijednosti.
„Sugovornici“, iako ne znaju što i o čemu govore, odveć dobro razumiju što hoće. Nevolje
i istinska naša nesreća, pa i tragedija maloga čovjeka je što je jezik proširio, promijenio,
područje primjene, pa umjesto da zadži primarnu funkciju sporazumijevanja, on biva
pogled na svijet utemeljen na emocijama i mitu, postaje stvarnost u kojoj sugovornik sug-
ovornika nalazi i otkriva kao svoga neprijatelja. Dovoljno je ponekad izgovoriti jednu jed-
inu riječ pa da primalac poruke u tome ne vidi informaci-
ju, već da otkrije i traži namjeru, ideološku, političku,
nacionalnu itd. Informativna razina jezika nije bitna. Tako
pojmovnu zbrku u glavi plaćamo odveć visokom cijenom.
Dovoljno je u razgovoru neoprezno spomenuti, recimo,
civilno društvo, vladavinu prava, liberalizam, pa da se
sudionici „u raspravi spoje“ kao krvni neprijatelji.
Emocije postaju objektivne a mišljenje, ideje, izgovoreno,
neobavezujuće, jer neprijatelj je otkriven, proizvedena je
nova stvarnost bez zajedničkog koda gdje je napetost
bitno održavati. Ostati frustriran do kraja, postaje stanje i
nesvjesno opredeljenje pojedinca, bez osjećanja frustrira-
nosti se gubi. Možda je ovaj uvod u prikazu knjige Žarka
Paunovića „Mali pojmovnik civilnog društva“ suvišan, ali
mi se učinilo neophodnim ukazati na potrebu za ovakvom
knjigom i njenom popularizacijom, kako bismo učinili
dodatni pomak prema pomirenju i miru.

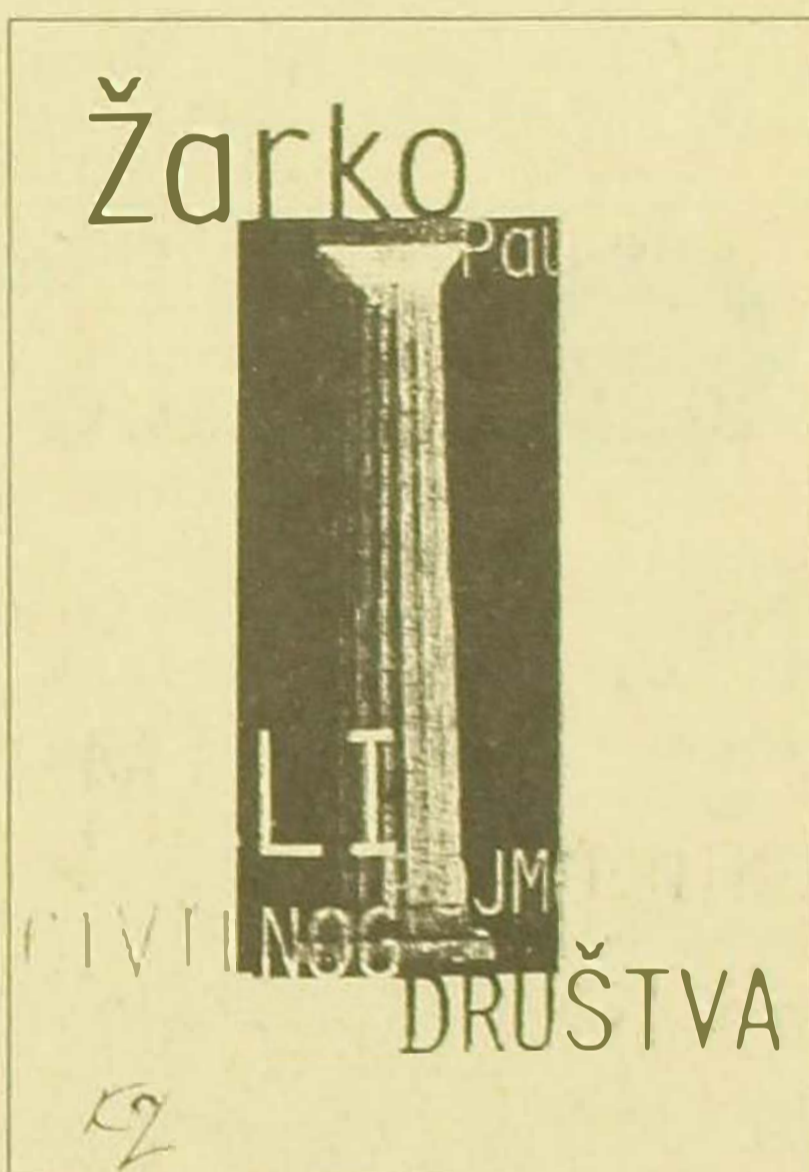
Vjerojatno je i autor pojmovnika bio svjestan do čega
nas je ta zbrka dovela i kakvo se stanje svijesti na intelek-
tualnom tržištu nudi. Stoga se prihvatio nezahvalnog posla
priređujući pojmovnik, te i sam u uvodniku konstatira: „Popularizacija složenih kategorija
i pojmova uvijek prijete da se završi u simplifikaciji i vulgarizaciji, i da tada više ne
razjašnjava ono što joj je bila namjera, već upravo sve prikaže kao sasvim nešto drugo“. No,
isto je tako svjestan da je tek na jednoj višoj pojmovnoj razini moguće uspostaviti novu
hijerarhiju vrijednosti; uspostaviti dijalog gdje će se sugovornici čuti i razumjeti a kao
condicio sine qua non demokratizaciju društva. Tek kada umirimo tu eskapadu pojmova,
moći ćemo meritorno govoriti o pravnoj državi i njezinoj harmonizaciji sa vladavinom
prava, o slobodnom pojedincu kao aktivnom građaninu, stožeru otvorenog društva. U ovoj
knjizi enciklopedijski su obrađeni pojmovi koji omogućuju da civilno društvo dobije
težinu koja omogućuje prijelaz od čovjeka prema građaninu.

Tek kad pojmove počnemo rabiti u njihovom
punom i pravom značenju, proizvoljna proizvodnja
stvarnosti će prestati, a sama stvarnost zadobiti pun-
inu istinskog življenja i time će oni (pojmovi) biti
oslobodeni hipoteke da se u njima krije klika zav-
jere svjeta i novog svjetskog poretka protiv nas. Na
tome moramo poraditi svi.

„Mali pojmovnik civilnog društva“ nastao je iz
kolumne koju je autor objavljivao u listu „Odgovor“, gdje
se kroz popularni pristup tumačenju osnovnih pojmova
pokušalo razjasniti koncepcija civilnog društva.
Nalazeći da je temelj civilnog društva u jeziku, u
kritičkoj percepciji stvarnosti i odnosu prema svim
pojavama koje čovjeka sputavaju da na koncu XX.
stoljeća zasnuje i uspostavi novu skalu vrijednosti
koje omogućuju da čovjek bude građanin u ljud-
skome liku.

Vrijedna i potrebna knjiga. Ostaje pitanje kako
da se ideja o civilnom društvu dalje popularizira i
zaživi istinskim životom.

Vojislav Sekelj

Odbijena /Odbojka/ II.

Prva natjecanja u Subotici

Prva zvanična utakmica u odbojci odigrana je u Subotici 3. lipnja 1928. prilikom održavanja Sokolskog javnog sata. U stvari, ova utakmica smatra se utoliko zvaničnom jer je igrana pred publikom i na javnoj priredbi, mada su momčadi bili članovi istog društva. Susret se održao na stadionu NK „Bačke“ kod Somborske kapije, između članova i naraštajaca Sokolskog društva Subotica. Ekipu članova sačinjavali su: Dragutin Jeger, Mitke Pilić, Krunic, Eduard Kral, Lazar Tešić, i Vrba, a sudio je prof. Đoka Stepanov. Publika se nije nimalo oduševila odbojkom, niti je pokazala bilo kakvo zanimanje za ovu novu sportsku igru. Odbojka se ipak u kasnijem periodu uvijek nalazila na programima javnih sati i prilikom održavanja sokolskih sletova.

O odbojkaškoj utakmici održanoj na javnom sokolskom satu 1. lipnja 1930. subotički dnevni list „Jugoslovenski dnevnik“

je pisao: „U 3 sata i 30 minuta počela je javna vežba prema utvrđenom programu. U prvoj tački: Igra podbijanje /odbojku su još nazivali i „podbijena“ op. p./, nastupili su 6 članova i 6 naraštajaca. Igra se završila rezultatom 1:1, iako su naraštajci mnogo bolje igrali.“

Tek 26. lipnja 1930. Subotičani su imali prvu pravu odbojkašku utakmicu. Na saveznom sokolskom sletu u Beogradu sastali su se Subotica kao predstavnik Vojvodine i Ljubljana, predstavnik Slovenije. Na sredini velikog sletskog stadiona bilo je postavljeno igralište za odbojku. Subotičku ekipu predstavljali su: Aleksandar Suvajdžić, Vrba, Đoka Stepanov, Mitke Pilić, Lazar Tešić, i Krejčik. Svaku ekipu sačinjavalo je 6 igrača, odnosno samo jedna postava bez rezervnih igrača, nije bilo „time-outa“, niti su za vrijeme igre igrači vršili izmjenu mjesta. Ljubljanci su pobijedili Subotičane

rezultatom 3:0, osvojivši na ovom saveznom natjecanju prvo mjesto, dok Subotičani zauzeli drugo mjesto. I u Ljubljane imali su snažne smečeve i u vrijeme se smatralo da su dostigli na domeni u odbojci.

U cilju populariziranja odbojke na teritoriju Vojvodine, Subotičani su 3. kolo, 1930. organizirali veliki turnir u odbojki. Ovom turniru sudjelovale su momčadi B. rada, Pančeva, Bačke Topole, Sombora, S. a Subotica je nastupila s dvije ekipe. napomenuti da su sve ove ekipe u sokolska društva iz navedenih grad. Natjecanje je trajalo cijeli dan, igralo se bod sistemom.

Iz ondašnjeg tiska saznajemo da je disciplina na ovom natjecanju bila primjer, a odluke sudaca strogo su poštivane. primjer, netko je iz publike protestovao protiv odluke suca tako što je više puta vikao „ua sudac“. Na intervenciju glavnog redarstva prekinuta je utakmica. Vinovnik se tražio ispričati sucu ili napustiti natjecanje, jer sudac nije smio vrijeđati.

Ante Zomborčević

Pravnički kutak

Suci

Nakon uglavnom pravičnog rješavanja nedavne izborne krađe (što se, međutim, ne odnosi i na Suboticu), čini se da su najveći gubitnici ispali - suci. Sudačka profesija, inače već potcijenjena i od strane građana (sumnje glede korumpiranosti i „veza“) a pogotovu od strane države (mizerne plaće), podanički je služeci jednom trulom režimu srozana na doista najniže grane profesionalnog dostojanstva.

U modernim državama je sudački posao osobito cijenjen. U SAD se za pametnjakovića često zna kazati da se „pravi pametan kao da je sudija Vrhovnog suda“, dok je europski ideal neovisnosti sudaca vjerojatno najveći u Italiji (sjetimo se samo izvrsne serije „Hobotnica“). O vrijednosti sudačkog poziva u nas, dovoljno govori podatak da je prije nekoliko mjeseci u našoj zemlji za predsjednika ustavnog suda izabran - ekonomist!

Prema važećem pravu u Srbiji i Crnoj Gori, da bi netko postao sucem mora biti državljanin SRJ, ispunjavati opće uvjete za rad u državnim organima (neosuđivanost za kaznena djela itd.), završiti pravni fakultet, položiti pravosudni ispit, imati radno iskustvo (čija duljina ovisi o vrsti suda) te još uživati ugled za vršenje sudačke funkcije. Sudačka funkcija je u nas doživotna (za razliku od komunističkog doba). Suce formalno biraju republičke skupštine, (savezna skupština bira malobrojne savezne suce) dok je faktički odluka o izboru u rukama ministarstva pravosuđa i odgovarajućeg skupštinskog tijela koji skupštini predlažu sudačke kandidate.

Inače je zanimljiva terminologija glede sudačkog poziva. U srpskom jeziku se kaže sudija, dok ženski rod ove imenice ne postoji. U književnom hrvatskom se kaže sudac i sutkinja. Bački Bunjevci pak kažu sudija, dok se za žensku osobu koja se bavi suđenjem kaže - sudijinica, što se zna čak i skratiti te na kraju ispadne i sudinica.

J.S.

Psihologija oko r

Ljubav prema sebi

Rasprostranjeno je uvjerenje da je voljeti druge vrlina, a voljeti sebe porok. Pretpostavlja se da u mjeri u kojoj volim sebe ne volim druge, da je ljubav prema sebi isto što i sebičnost. Postavlja se pitanje: podržava li psihološka teorija tezu da postoji bitna proturječnost između ljubavi prema sebi i ljubavi za druge. Je li ljubav prema sebi isto što i sebičnost ili su one suprotne? Je li sebičnost suvremenog čovjeka zaista briga za sebe kao pojedinca? Da li je njegova sebičnost identična s ljubavlju prema sebi, ili je ona prouzročena upravo njenom odsutnošću. Odgovarajući na ova pitanja, poznati psiholog Erich Fromm smatra da je pogrešno shvatanje da se ljubav prema drugima i ljubav prema sebi međusobno isključuju. Ako je vrlina voljeti sebe, ljubav prema bližnjega kao ljudsko biće, mora biti vrlina, a ne porok, voljeti sebe, jer sam također ljudsko biće. Ne postoji pojam čovjeka u koji ja sam nisam uključen. Ideja „ljubi bližnjega svoga kao samog sebe“ podrazumijeva da štovanje vlastitog integriteta i jedinstvenosti, razumijevanje vlastite ličnosti i ljubav prema njoj ne mogu biti odvojeni od razumijevanja druge ličnosti, štovanja i ljubavi prema njoj. Ljubav za svoju vlastitu ličnost nerazdvojno je povezana s ljubavlju za bilo koju drugu ličnost.

Osnovne psihološke premise su, dakle, ove: ljubav prema sebi i ljubav prema drugima nisu samo drugi, nego smo i mi sami „objekt“ svojih osjećanja i shvaćanja, a stavovi prema drugima i prema sebi u osnovi su povezani. Znači, stav prema ljubavi prema sebi utvrđen je kod svih onih koji su sposobni voljeti druge. Istinska ljubav je izraz produktivnosti i ona podrazumijeva skrb, štovanje, odgovornost i znanje. Ona nije „afekt“, već aktivno nastojanje za napretkom i srećom voljene osobe, nastojanje ukorijenjeno u vlastitoj sposobnosti da se voli. Voljeti nekog je ostvarenje i koncentracija ljubavne moći. Osnovna afirmacija sadržana u ljubavi usmjerena je prema voljenoj osobi kao utjelovljenje ljudskih osobina. Ljubav prema jednoj osobi podrazumijeva ljubav prema čovjeku uopće. Prema Williamu Jamesu čovjek koji voli samo svoju osobu bez osjećaja je za druge ljude, znak je osnovne nesposobnosti da se voli. Ljubav za čovjeka nije apstrakcija koja dolazi nakon ljubavi za određenu osobu, nego je ona njena pretpostavka, mada se, genetski, ona stiče tako da su volje određeni pojedinci.

Iz toga slijedi da moja vlastita ličnost mora biti toliko objekt ljubavi kao i neka druga osoba. Afirmacija čovjekovog vlastitog života, sreće, razvoja, sposobnosti ukorijenjena je u čovjekovoj sposobnosti da voli, tj. u brizi, štovanju, odgovornosti i znanju. Ako je neki pojedinac sposoban voljeti produktivno, onda će i sebe; ako on može voljeti samo druge, tada ne može voljeti uopće.

Luan Marko Gashi

Bolesti i mane vina (II.)

OSMEĐIVANJE je česta mana kako belih tako i crnih vina. Kod belih vina svetlija žuta ili žutozelenkasta boja prelazi u tamnije žutu ili smeđu boju, a kod crnih vina javlja se čokoladna boja. Pored boje, dolazi i do promene ukusa vina. Ova mana vina nastaje usled toga što dolazi od vezanja kiselonika iz vazduha sa materijama koje daju vinu boju i tamninu, pri čemu nastaju tamno obojeni spojevi koji prouzrokuju promenu boje vina. Da bi se sprečila ova mana, kod spravljanja vina, u fazi mošta, potrebno je pravilno sumporenje i dobra nega. Kod prvog pretoka potrebno je ispitati da li vino naginje ovoj mani. Iz svakog sud izvadi se čaša mladog vina i ostavi da stoji jedan do dva dana na vazduhu. Ukoliko se na površini boja vina menja i pojavljuje smeđa, vino je sklono ovoj mani. Takvo vino se mora zasumporisati sa 10 do 15 g/l kalijevog metabisulfitu.

ZADAH NA SUMPOROVODONIK često javlja kod mladih vina. Takva vina imaju miris pokvarenih jaja. Mana se dosta jednostavno uklanja. Ako je zadah slabiji, dovoljno je vino pretočiti uz jače zračenje. Ako je zadah jači, vino se mora prvo zasumporisati sa 5 do 10 g/hl vinobrana a zatim pretočiti. Ukoliko se ova mana ne ukloni na vreme, vino najčešće postaje nepotrebno.

ZADAH NA BAČVU nastaje usled stajanja vina u plesnivoj – nečistoj bačvi.

Vino vrlo brzo poprimi miris plesni. Ukoliko je zadah plesni u vinu slab, može se ukloniti čišćenjem vina ugljenom, taninom i želatinom, uz sumporenje. Jak zadah na plesan se ne može iz vina ukloniti.

ODRŽAVANJE BAČVI:

Nakon istakanja vina, bačve se odmah moraju oprati. Prvo se peru hladnom vodom, a zatim toplom. Pranje traje sve dok iz bačve ne bude isticala čista voda. Ukoliko je bačva bila nečista, tako da se samo vodom nije mogla isprati, vodi je potrebno dodati sode, na 10 l vode 20 dkg sode. Nakon pranja sodom, bačvu obavezno isprati dva do tri puta toplom, a zatim nekoliko puta hladnom vodom. Nakon pranja, bačvu treba osušiti i zasumporisati. Na 1 hl jedna sumporna traka. Ukoliko bačve duže vreme ostaju prazne, sumporisanje ponoviti svakih šest meseci.

Obruče na bačvi treba štititi od rđe, premazivanjem minijumom i lakom. Izvana bačve povremeno brisati, a mogu se premazati i lanenim uljem. Čepovi i vran moraju dobro da prijanjaju. Ne smeju se omotati krpom, jer to može da bude uzrok zaraze vina.

Gumeno crevo kojim se vino izvlači iz bačve i pretače, treba uvek nakon upotrebe oprati vodom, a ponekad blagom 1% otopinom sode, te nakon toga dobro isprati vodom.

Ukoliko su bačve octikave, prepoznaju se po mirisu na sirće. Da bi se popravile; prvo se iz njih mora odstraniti sirćetna kiselina, koja je prodrla u duge, a treba uništiti i bakterije prouzrokovaoče sirćetnog vrenja. Bakterije se uništavaju sumpornim dioksidom 74-75 sumpornih traka po 1 hl bačve. Zasumporene, te dobro zatvorene, bačve treba da odstoje dva do tri dana, pa se isperu hladnom pa toplom vodom. Toploj vodi se dodaje 2% rastvor sode, kako bi se neutralisala sirćetna kiselina. Nakon toga se opet dobro isperu. Ukoliko se miris, i dalje oseća treba sve ispočetka (ponovo pranje).

Česta pojava, u vlažnim podrumima, su plesnive bačve. One se plesnive kako izvana tako iznutra. U takve bačve se vino ne sme stavljati, jer će brzo primiti plesnivi zadah. Plesnive bačve se prvo nekoliko puta isperu kalcijum bisulfitom (100 do 150 ml po 1 hl bačve). Zatim se bačve dobro zapare. Postupak se ponavlja sve dok ne nestane mirisa na plesan. Na kraju bačve dobro isprati hladnom vodom. Ukoliko su bačve jako plesnive, iste treba rastaviti i duge dobro sastrugati sve do zdravog drveta.

PODRUM u kojem se čuvaju vina treba da bude dovoljno hladan, a najpovoljnija temperatura je od 12° do 16° C. Po mogućnosti podrum treba da je prozračan, a vlaga da se kreće 70-80% relativne vlage. Podrum treba da je betoniran, a u podrumu da ima tekuće vode. Zidove treba jednom godišnje okrečiti. U vinskome podrumu ne sme se smestiti ugalj, nafta, stara odeća i slično.

Mr Ivan Rudinski

Pčelarstvo

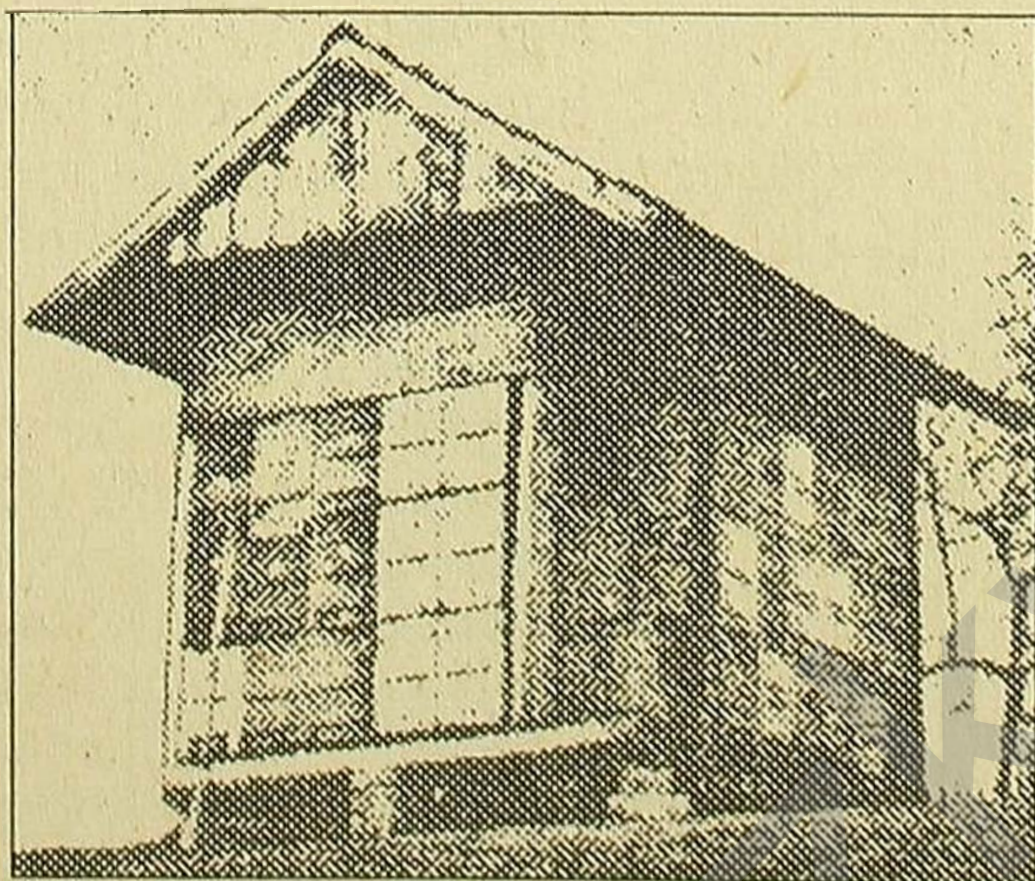
Pčelarstvo Slovenije

Slovinci su od starine poznati i umješni pčelari. Gaje čistu kranjsku rasu pčelarenja, koja je mirna, vrijedna, plodna, i sklona rojenju.

Prvi učitelj prve pčelarske škole bio je slovenac Anton Janša. Rođen je 20. svibnja 1734. u Breznici kod Bleda. Njegovi su duževnik gajili pčele, pa se i on naučio u ovom poslu. Janša je bio obdaren i velikim talentom, pa je vrijedno farbao i slikavao košnice svoga oca. S braćom je otišao u Beč učiti slikarstvo. Dobro je započeo u Bakrorezačkoj slikarskoj školi. Od Marije Terezije dobija novčanu pomoć da ide u Italiju radi usavršavanja u slikarstvu.

Janša je poljoprivredno društvo u Beču, po želji Marije Terezije, koja je gađala voljela pčelarstvo, osnovalo prvu pčelarsku školu i tražilo učitelja za pčelarstvo, prijavio se, pored ostalih, i Janša. Pošto je na ispitu pokazao da je dobar pčelar i da dobro poznaje pčelarije život, postavljen je 7. travnja 1770. za prvog učitelja pčelarstva s godišnjom plaćom od 600 guldena. U školi je imao mnogo posla, pa je molio da mu se dodijeli

pomoćnik. Molba mu je uslišena i dobiva za pomoćnika Josipa Minčberca, koji je po Janšinoj smrti naslijedio svoga učitelja, i izdao njegovu pripremljenu knjigu „Potpuna nauka o pčelarstvu“. Stručna literatura i osobni kontakti sa znanstvenicima umnogome su doprinijeli njegovom (Janšinom) usavršavanju. U Beč je prenio slovenski način pčelarenja i košnicu „kranjski panj“, koja je tamo bila nepoznata. Pčelarilo se prostim vrškarama. Janša je uveo putujuće pčelarstvo s prevoženjem na heljdinu pašu. Ovaj način

korišćenja pčela nazvan je „kranjski način pčelarenja“. Prihodi od pčelarstva osjetno su se povećali. Vlada u Beču izdala je naredbu kojom je bilo zabranjeno ubijanje pčela i naredeno da se pčelari po Janšinom metodi i učenju. Svoj pčelinjak Janša je uvećao od 16 na 300 košnica. Pored škole u Beču, osnovane su još dvije: u Češkoj i Moravskoj.

Janša je bio prvi istraživač. Njegova knjiga „Rasprava o rojenju pčela“ koju je napisao i tiskao 1771. još je i danas aktualna.

Njegovo izlaganje o praviljenju umjetnih rojeva predstavljalo je potpuno novu stvar u to vrijeme. Ova knjiga tiskana je i na engleskom jeziku. Janša nije dočekao da njegovo glavno djelo „Potpuna nauka o pčelarstvu“ bude tiskano. Umro je od vrućice 13. rujna 1773. u 39. godini života. Ovu knjigu je izdao njegov učenik Josip Minčberg 1775. Na njemačkom jeziku izdata je tri puta. Prevedena je na češki 1775. i 1777. na poljski 1807. Na slovenskom je izašla u tri izdanja 1792., 1906. i 1922. Čuvana je Janšina krilatica: „Kad nema paše, ne pomažu nikakve pčelarske majstorije“.

Pripremio: Stipan Pekanović,
predsjednik Svjetskog sajma pčelara
i svjetske pčelarske burze

Za ribiče

Smuđ (II.)

(*Stizostedion lucioperca* L.)
(Zuban, mađarski: süllő)

Razmnožavanje

Mrijesti se u travnju, katkad i u svibnju, kada voda dostigne temperaturu od 14°-15° C. Ženka u pripravljeno gnijezdo između podvodnog korijenja i granja, u udubljenu jamicu ili među podvodno bilje položi ikru – oko 200.000 jajašca po jednom kilogramu tjelesne težine. Ikru čuva mužjak od zagađenja i od onih koji bi je htjeli pojesti (žabe, kornjače, neke ribe). Mlad se iz ikre razvije za 10 dana. Pošto smuđevi rado žive u kolonijama, a radi boljeg uspjeha u ribolovu, dobri poznavaoči vode, a uz to i uspješni ribiči, sami naprave od vrbovog isprepletenog pruća gnijezda, koja spuštaju na odabrano mjesto. Ženka će u ponuđeno gnijezdo položiti ikru, mužjaci će je čuvati i tako steći naviku boravka na tom području, a ono obećava izgledni ulov.

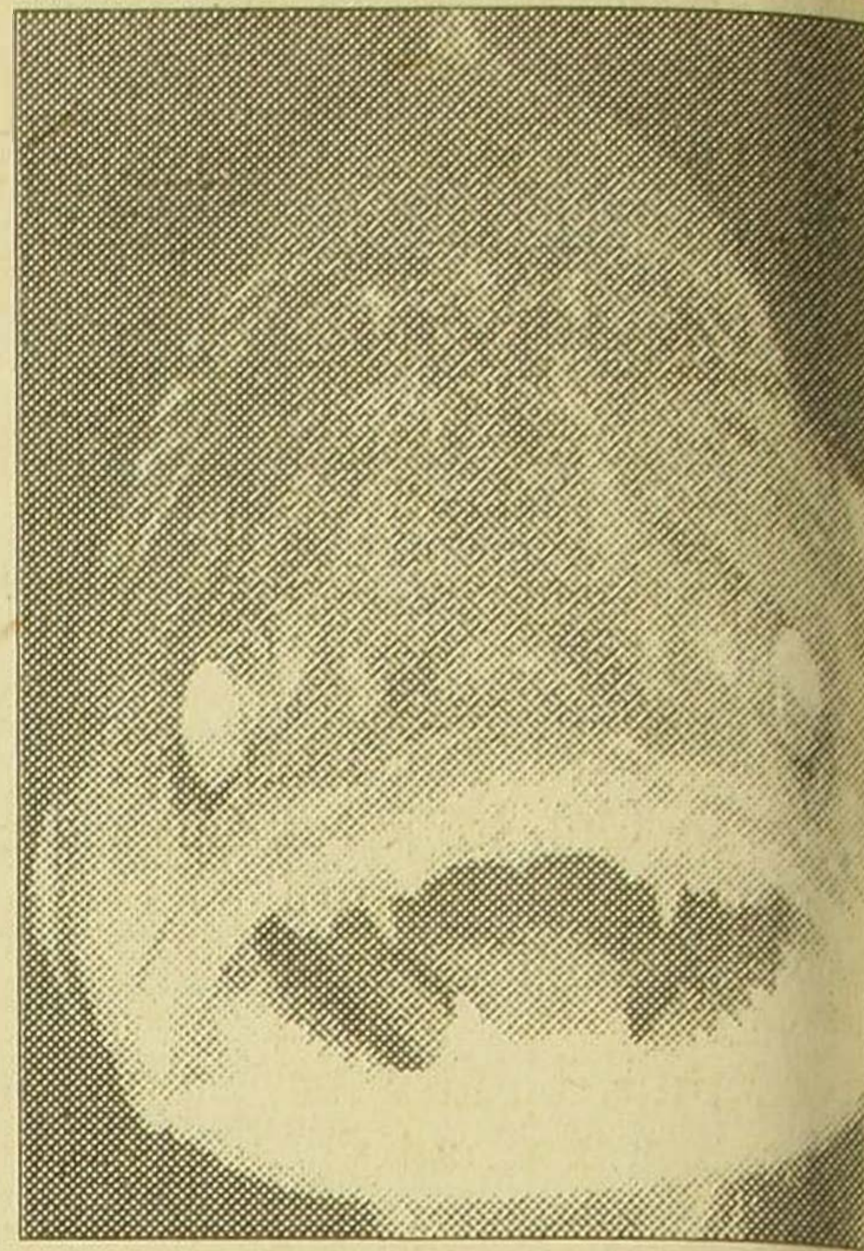
Ishrana

Razvijena mlad se u početku hrani planktonima životinjskog porijekla, a već pri kraju prve godine života smuđ postaje grabljivica. Od tada pa nadalje hrani se svim što se miče u vodi: žabama (punoglavcima), ribama, račićima, raznim glistama. Međutim, slično kao i som, i smuđ se hrani i komadima mesa, te se zato može uspješno loviti na komadić ribice (za to je najbolji rep.) Pošto mu je ždrijelo prilično uzano, hrani se ribama vretenastog oblika (uklija, crvenperka, bodorka i sl.) Zato smuđ ne napada sunčanicu, zlatnog karaša, deveriku i slične ribe tijela ovalnog oblika. Međutim, čak i kada je sit, smuđ ne može odoljeti ponuđenoj gavčici, vrlo lijepoj, rijetkoj i najmanjoj ribi iz porodice šarana. Ova ribica je najbolji mamac za smuđa. Smuđ živi pri dnu i tamo najčešće traži hranu. Kada ogladne, a u blizini boravišta ne nađe hranu, onda kreće u potragu za njom. Silovito se zaleće i tada posmatrač ima priliku da vidi napad smuđa na jato ribica, a one bježeći ispred njega iskaču iz vode na sve strane. To je imponantan prizor.

Kada i gdje loviti smuđa

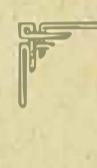
Smuđ se uspješno lovi tijekom cijele godine, čak i ispod leda, izuzev u vrijeme mrijesta kada je lovostaj za njega. Kao i

većina grabljivica, smuđ je aktivan tokom cijele godine, a zimi baš nema veliki izbor hrane, pa se onda može očekivati dobar rezultat ulova. I u nepoznatoj vodi ribič može pronaći koloniju smuđeva. Obala pokazuje gdje ima podvodnih panjeva i granja, tamo mu je omiljeno boravište. Zatim se još zadržava u blizini stupova mostova ustava i gdje ima podvodnog krša. U stajaćim vodama, gdje je naseljen, treba ga tražiti u blizini trske, tamo se mrijesti u njoj rado boravi jer valovi ne mogu uzmutiti vodu. Smuđ se hrani navečer, tijekom noći i u jutarnjim satima, onda prisustvo odaje raspršivanjem jata ribica.

(Nastavlja se)

Alojzije Stantić

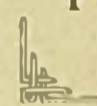

Recept za pripremu smuđa:

Smuđ na dunavski način:

POTREBNO JE: smuđ oko 1 kg, glavica crvenog luka, 2 žlice maslaca, žličica crvene paprike, 3 češnja bijelog luka, 2 žlice brašna, 1 dl bijelog vina, 1 dl kiselog vrhnja, sol i voda. Očišćenju ribi odvojiti glavu i rep, a tijelo isjeći na komade širine oko 3 cm. Na zagrijanom maslacu ispržiti cveni luk i požuti, dodati žlicu brašna i napraviti zapršku. Dodati bijeli luk i kuhati sve oko dvadesetak minuta, zatim u tečnost staviti meso i kuhati na laganoj vatri oko 15 minuta. Skuhanu ribu izvaditi i staviti je u zasebnu posudu. Od soka u kojem skuhana riba odvojiti 2,5 dl i u njemu propasirati sve začine koji su skuhan. Dodati brašno i 1 dl bijelog vina, pa sve malo prokuhati, umiješati kiselo vrhnje i prelići je preko ribe.

Prilog: kuhani krumpir posut isjeckanim peršinovim listom. Piće: bijeli burgundac ili sovinjon.

GARANT

PREDUZEĆE ZA
SPOLJNU I UNUTRAŠNJU
TRGOVINU D.O.O.
TRG OKTOBARSKE REVOLUCIJE 37
SUBOTICA
024/25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
23-537 magazin
Telefaks 024/26-719

SALAŠ
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

Nije teško do Dukat-a doći, te uz toplu parasničku peč leda na dobra stara vremena podsetiti.
NAVRATITE.

Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22 (osim ponedjeljka).
MENI od 12 do 16 sati PO POPULARNOJ CENI.
KROMPIRAČA prava po narudžbi iz parasničke peći.
DIGNOTORSKA ČORBA u svako doba.

Pripremamo i druge kulinarske dukate (specijalitete).
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca, godišnjica... izmislite sami, nije teško, lepše je i lakše.

DOĐITE
Izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽNA.

PRIJATNO!

Prošetajte do PRERADOVIĆEVE 4.

DOO "ELZA-COMMERCE" PO
DUKAT - I
KAFANA
KAFANA KAVĀHAL

30-136

Ovo (možda) niste znali

Isprizivali su mi lani u lito, u kampu „Richard Csor” na obali Ludoškog jezera:

– Do sad su registrirali oko 90 (devedeset!) vrsta ptica trščarica, većinom pivačica, koje se sele i sleću u Ludoško jezero da se odmore, potkože (1.) i nastave put prema Mediteranu i Severnoj Africi. Najveći broj se seli toliko kolovoza, a mi i ne vidimo jel se sele noćom kako su zaštićene od grabljivica. U ovom kampu su uvatili ove ptice koje su prstenovane u Moskvi, Finskoj, na Malom Izraelu, Grčkoj, Italiji (u slivu reke Po). Imadu i nekoliko slučajeva da su prstenovali pticu i ponovo je uvatili.

– Galebovi koje mi vidamo na našim poljima iste su vrste ptica, al nisu iste ptice. Naši se galebovi sele u područje Mediterana, a na zimovanje nam doleću taki galebovi iz Severne Evrope!

– Na ovom području su uvatili i čaplje prstenovane u Ugandi i Južnoj Africi. Ove ptice su priletile u pravcu jezera oko 8.000 km! Od čaplji koje žive ode selice su dangu žuta čaplja.

– U našem kraju posljednji par diviji gusaka gnjizdio na Ludoškom jezeru 1953. a koliko se zna sad se u našoj okolini, u Kapetanskom ritu (kod Mali Peca) gnjizdi još 2-3 guske. Odaleg su divije guske protirali lovci košenjem livada na jezero. Inače divija guska se gnjizdi u vrlo gustoj trski.

MANJE POZNATE RIČI:

(1.) potkožit = ugojit se

Alojzije Stantić

Trska (III.)

Košenje trske

U našem kraju u vrijeme poklada i u najvećem broju godina zime su oštre, pa se led u ritovima toliko ugoji da možić po njem. To je najpogodnije vrijeme za košenje trske. Taj su poso žurno uradili, jel se ne zna kad će napadati snig u trsku, a onda je teže pokositi i ne može se očić ota iznad leda. Uz to, nikad se nije znalo kad će dunit dolnjak (1.) koji će oslabiti ili otopiti led. Bio je to najteži zimski poso: radili su ga po čiči (2.) zimi, kad led škripi pod klompama, kad se na stabaljku navaća inje, a u pazuvu lista ima zaostalog sniga ili leda od otopljenoginja. Itekako su bridili (3.) prsti kad se taka trska uvati rukama. Trsku su kosili kosirom (4.) ili toljom (5.).

Kad je kosio kosirom, kosač je rukom obuvatio desetak stabaljaka trske i povlačenjem kosira prema sebi očičio je iznad leda i odložio u snop. Košenje su počimali s kraja, a tamo je uvijek bilo kraće (izlomljene i zakržljale) trske, pa su snopove prija vezivanja smucali (6.). Odstranjena kraća ili izlomljena trska je svezana i obaško složena, a iskoristili su je za loženje u parasičkoj peći.

Tolja je naprava di je između unakrsne rukunice kovač nakovo prioprvljenu kosu, duljine oko 70 cm, koja je na donjim krajevima imala sonike, da kližu po ledu, a između gornji rukovata bilo je polukružno savijeno gvožđe, koje je zadržalo pokošenu trsku. S toljom je radio zdravo jak čovik, jel je tribalo snage da guranjem naprid odjedared pokosi trske za oko jedan snop. Očićena trska je uspravno privaćena u tolju, a kosač je išo malko izukoso da mož vidit naprid.

Pokošena trska je odlagana u snop, a da bi bili približno jednake veličine (danas kažemo tipizirani) mira njim je bila da se snop može obuvati špargom dugačkom 90 cm. Kosač je vremenom odoka mogoo očitit količinu trske za jedan snop. Kad je odvaćena trska za jedna snop, čovik je podiogo med noge, a na jedno 60-70 cm od pokošenog kraja podvuko je desetak strukova stabaljaka, stao klompom na nji i savio (polomio) za dva mesta, koliko mu je široka klompa. Na tu trsku je spuštio snop i svezo ga u čekljun.

Svezane snopove su izneli u mlaku i složili u stave (7.), otkaleg su odneti u pogodno vrijeme. Snopove su na salašu složili u klupe (8.), po oko 100-150 snopova, već prema tom koliko je bilo mesta za nju. Klupu su sadili digod u čošu guvna di neće smetat. najviše su je prodavali liti.

Lako je bilo pokositi trsku po debelom ledu, al takog nije bilo svake godine ili nije dugo trajo. Kad je led bio nepodesan da se ide po njem, onda su napravili stazu od dasaka i mećali je na neciguran led i s njega pokosili trsku unaokolo. Stazu je držo slab led i vrvovi pokošene trske. Bilo je slučajeva da je kosač propo u vodu, onda se ota manio košenja i očo se prisvuć. Kad se led nije uvatio svudan, a take zime su bile ritke, onda je ostalo dosta nepokošene trske.

Košanjem su u trski uzbunili životinje, pa su se morale priselit u nepokošeni dio trske. Kad je velik dio trske bio pokošen, životinje su se noćom vratile natrag u nepokošenu roguzu i zavukle se u nju. U roguzi životinje niko nije uzbunjivo, jel je ritko ko (pogotovu zimi) išo dolom. Tamo su životinje dočekale prve dane prolića i vrijeme kad trska potira i pruži utočište svojim stanovnicima.

(Nastavlja se)

MANJE POZNATE RIČI:

1. dolnjak: južni vitar
2. čiča (zima): jaka, oštra zima
3. bridit: utrniti
4. kosir: (kosak, vagov) od vrva kose očićeno sičivo, nakovano na sapište dugačko 80-90 cm.
5. tolja: nož od kose duljine oko 60-70 cm pričvršćen doli na unakrsnim rukunicama, na dva mala sonika, korišćena samo za košenje trske
6. smucat: iz pokošene trske izvuć dugačke (odstraniti kratke) stabaljke
7. stava: u dužinu i 3-4 reda u visinu polegnuto složeni snopovi
8. klupa: (u ovom slučaju) uspravno, oslonjeni jedan na drugi i u krug složeni snopovi.

Alojzije Stantić

A o r i z m i

Slobodarska misao ne trpi zatočeništvo.
 Ilike god snaša stoji pred zrcalom – sva-
 ovčekaju.
 Iada se prihvati dija-logika, moguć je i
 dijog.
 Skat je u glavu, koji na ruci samo dva prsta
 korti.
 Ileda, da je većini ljudi najzanimljivija za
 unje – vlastita storija.
 Isilo se: Ono što je rekla, ispalo je – r e s l a.
 Ibling je najefektniji – na malom pros-
 ori
 Se se može kad se i neće!
 Cveta tinja u podsvijesti; svijest je obliku-
 ni je obijest; nadsvijest kajanje budi.
 Ržim narodu g(l)as ka demokraciji oduzi-
 nalajući mu permanentnu p(r)atnju.

Željko Skenderović

opuskulum: **pjesmica**

naslov: **polit – RTS –spot**

tekst:

**ako je glas
 muški bas
 snažan utisak
 ostavlja na nas
 govorna sića
 razmišljanje bez pokrića
 važna je forma
 ispuni se norma
 odvali se epitet
 nije važan kvalitet
 često je slušan
 iako je gnušan
 komentari su smiješni
 čak su i griješni
 ako se još nešto i doda
 ispada luk i voda**

p.s.: ako ne bude
 prihvaćen
 poeta – ne smeta

literatić: Željko Skenderović

Toth optika
SUBOTICA

RADNO VREME:

Radnim danom 9.30-12.00
 16.30-19.00
 Subotom 9.00-12.00

PREPISIVANJE OČNIH POMAGALA
 i savjetovanje za korišćenje istih,
 svakim radnim danom od

17.00 -19.00

POSEBNE POGODNOSTI:

10% popusta kod gotovinskog plaćanja
 plaćanje u više rata
 mogućnost žiralnog plaćanja
 Maksima Gorkog 26
 Tel: 51-045

JB

Pozorište: **ZBUNITE ZAVESE!**

Reditelji: Lj. R.
Po djelu JULJ-a

VELIKI ODMOR S REKTOROM

Kutak sluđenih

Ministrica za obitelj

Predano izvršavajući povjerene, a njoj neprimjerene, zadaće dugi niz mučnih godina, & istrajno, s gotovo bolnim nadahnućem, se gibajući na bojnopolju politike, presretna je Bratislava – BUBA – Morina naprasno unaprijeđena. Postala ministricom. Nekritički joj predat resor, skrb za obitelj, sam za sebe o sebi govori da je riječ, po srijedi, o nečemu gdje se neće puno imati što raditi. Stoga je vjerojatno tamo postavljena radi dugogodišnjeg odmora. Poželjeli bismo, ipak da to ne traje dugo. Ne nje, nego nas i naših obitelji radi.

Stručno i pouzdano
POMOĆ U UČENJU...
PRIPREMA ZA
KVALIFIKACIONI ISPIT...
...PLUS AUTOŠKOLA.

☎ 27-010

ŠKOLA PLUS

ŠTROSMAJEROVA 3 SUBOTICA

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karadordev put 2
telefon: (danonoćno) 51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvečari
„Mariška,“) telefon: 762-024
(danonoćno)
- Palić, Jo Lajoš 18 (u cvečari
„Orhideja,“) telefon: 752-759
- Horgoš, Borisa Kidrića 7,
telefon (danonoćno): 792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16
telefon: 0230/83-417

Iz starog tisk

Subotički specijaliteti-Tramvaj (II.)

U novije vrime su putnici izumili drugu igru. Pošto tramvaj ima takozvani svoj red vožnje, se putnici pogađaju koliko će minuta imati zakašnjenja. Koji najpribližnije pogodi taj nosi pare. Dakl

vidimo, da je subotički tramvaj strašno zabavna stvar.

Osim toga subotički tramvaj služi i za ličnu priču. Prije neki dan je jedno dite progutalo jedan dinar. Neko je preporučio poplašenoj majci, da sa ditetom sidne na tramvaj. I šta mislite šta se desilo? Nakon vožnje od 5-6 minuta dite je povratilo dinar, u silnog drmusanja u tramvaju. To se gromovito brzinom pročulo po gradu, te danas ko nema stolicu ili hoće da povraća, a ne može, taj samo sidne na tramvaj i stvar je u redu.

(„*Bunjevačko žackalo*“, 10. svibnja 1941)

Promocije

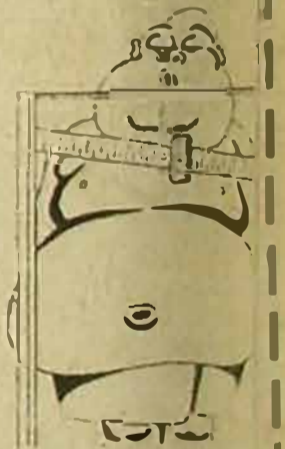
- UTORAK, 4. II, mala sala Narodnog Pozorišta Népszínháza, 19 i 30 sati, promocija „Rukoveti“
- PONEĐJELJAK, 3. III, Gradska biblioteka, 19 i 30 sati, promocija „Danice“, katoličkog kalendara
- SRIJEDA, 5. III, Gradska biblioteka, na tribini Szabad Liceuma promocija knjige pjesan „Mariatheresiopolis – Mária Theresiopolis“ Mari Šimoković i Istvána B. Fokyja

RASTANAK – SASTANAK

- FALNISUS ALBE, JEL TI KOD KUĆE ŽENA?
- PRIJA DO SATA ME OSTAVILA ZA NAVIK, AL DOĐI ZA JEDNO SAT VRIMENA, CIJURNO ĆE VEĆ BIT TU.

KARTE

- VI BAĆ TOMEK U KARTAMA UVIK DOBIJATE, A NA LUTRIJI NIKAD.
- DOBIO BI JA I NA LUTRIJI, AL DA JA PROMIŠAM.

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

I BOG UKASNILO

Spaija bio opak do zla Boga. Dogodilo se da je umro baš na taj dan kad se navršilo pedeset godina otkad je iza oca talovo spailuk. Kad je otego papke ni njegov ker ga nije ožalio. Računo on na to da ga mrtvog neće ni popljuvat, burgijasta pamet, pa usrid sela, na samom raskršću podigo velik kamenit križ, a koji kršten čovik neće odignit šešir prid križom? Spaija je huncutski smislio da ga i mrtvog mora svaki poštivat. Huncutski je, da huncutskije bit ne mož, al ko je taj ko zna putove Božije? Konj ide na četiri noge pa posrne, di čovik ne bi na dvi? Tako se i spaija odračuno. Boga nije uzo u račun, a i Bog zna pomalo huncutarije. I šta će dat dragi Bog?

Na sarani baš ka će kovčeg zatvarat vrime se pokvarilo, grm siva, nebo se zapalilo. I najedared se zatrese ko da su se vra paklena srušila, grom pukne u spaijin križ. Prilomio ga u panju i križ padne na kovčeg baš priko mrtve glave i svu je rastročka. Svit se ustravio, počeli se krstit i Boga molit, a jedan stari sluga digo ruku, priti se onim u nebu: – Bože, Bože, sad si se sitio da radiš ono što si tribo još prij pedeset godina?

Kazivao: Pere Sekulić, Subotica